

Αίτηση-Αιτιολογική Έκθεση για την ανάκληση του τίτλου επιτιμίας του κ. Χάινς Ρίχτερ

Με ανακοίνωσή της στις 16-5-2016 η νέα Πρυτανική Αρχή του Πανεπιστημίου Κρήτης κάλεσε το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης να εκφράσει την άποψή του για τη συνεχιζόμενη χρήση της τιμητικής διάκρισης από τον κ. Χάινς Ρίχτερ «στο πλαίσιο της έκφρασης αμφιλεγόμενων, αν μη τι άλλο, απόψεων για το παρελθόν, το παρόν και μέλλον της χώρας».¹ Αναταποκρινόμενοι στο κάλεσμα αυτό και εν όψει της Δημόσιας Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος την Τετάρτη 25-5-2016, οι υπογράφωντες την παρούσα έκθεση Δημήτρης Κ. Ξενάκης και Δημήτρης Θ. Κοτρόγιαννος, μέλη ΔΕΠ του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης, ζητούμε την ανάκληση του τίτλου που απονεμήθηκε στον κ. Ρίχτερ.

Όπως είναι πλέον ευρύτερα γνωστό, ο κ. Ρίχτερ εξέδωσε το βιβλίο του «Operation Merkur: Die Eroberung der Insel kreta im Mai 1941» [«Επιχείρηση Ερμής: Η Κατάκτηση της Νήσου Κρήτης τον Μάιο 1941»], και κυκλοφόρησε στη χώρα μας το έτος 2011 από τις εκδόσεις Γκοβόστη με τον παραπλανητικό τίτλο «η Μάχη της Κρήτης».² Ανεξάρτητα από το πώς θα επιλέξει κάποιος να χαρακτηρίσει το περιεχόμενο και τη στόχευσή του -δηλαδή αν πρόκειται απλά για ένα βιβλίο ιστορίας με κάποιες αστοχίες, ή για ένα αναθεωρητικό βιβλίο, για μία συγγραφική προσπάθεια σχετικοποίησης των ναζιστικών εγκλημάτων, ή απομείωσης αυτών, ή δικαιολόγησης αυτών, ή άρνησης του αυθύπαρκτου των ναζιστικών εγκλημάτων ως τέτοιων - κανείς ωστόσο δεν μπορεί να αμφισβητήσει: α) τη βαρύτατη μεθοδολογική ασυνέπεια στη συγγραφή του έργου αυτού ως προς την επιστήμη της ιστορίας [ή οποιαδήποτε άλλη επιστήμη θεωρεί ο συγγραφέας αυτού ότι θεραπεύει..] και

---

¹ Ανακοίνωση Πρυτανείας Πανεπιστημίου Κρήτης σχετικά με την υπόθεση Χάινς Ρίχτερ, 16-5-2016.

² Όπως παρατηρεί στην παρέμβασή του ο ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Κρήτης κ. Πασχάλης «...οι ειδικοί γνωρίζουν ότι ο τίτλος ενός βιβλίου αποδίδει το πνεύμα του βιβλίου. Στην προκείμενη περίπτωση ο τίτλος υπαινίσσεται ότι το βιβλίο είναι γραμμένο από γερμανική οπτική γωνία και απευθύνεται σε γερμανικό ακροατήριο...» Μιχαήλ Πασχάλης, «Heinz Richter, Επιχείρηση Ερμής: Η κατάκτηση της Κρήτης», TVXS, 24-11-2014, <http://tvxs.gr/news/apopseis/heinz-richter-epixeirisi-ermis-i-katakatsi-tis-kritis>.

β) ότι το έργο αυτό συνολικά –τουλάχιστον- ενοχλεί, εξαιτίας αφενός των επιστημονικών του πλημμελειών και αφετέρου της ερμηνείας και των συνεπειών του περιεχομένου του σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, όπως και η σύνολη συμπεριφορά του συγγραφέα στην ίδια κατεύθυνση, μετά την έκδοση του εν λόγω βιβλίου αλλά και προσφάτως με τις προκλητικές δηλώσεις του σε κάθε λογής μέσο μαζικής ενημέρωσης.

Μετά την ατυχή δικαστική διαδικασία και καθώς κλιμακώνει και αναβαθμίζει διαρκώς τις προκλήσεις του εναντίον της Ελλάδας, των Κρητών και της Εβραϊκής κοινότητας, είναι ξεκάθαρο πως εκμεταλλευόμενος δυστυχώς τις βραβεύσεις του από την Προεδρία της Ελληνικής Δημοκρατίας και το Πανεπιστήμιο Κρήτης, ο κ. Ρίχτερ αυτοπροβάλλεται σαν ο πλέον ειδικός για την σύγχρονη ιστορία και τη λειτουργία του ελληνικού πολιτικού συστήματος στην γερμανική κυβέρνηση, διαχέοντας απίστευτες ανακρίβειες που δηλητηριάζουν τις ήδη τεταμένες σχέσεις με την Γερμανία στο πλαίσιο της τρέχουσας οικονομικής κρίσης. Άλλωστε η ίδια η γερμανική κυβέρνηση, στην οποία φέρεται να προσφέρει *ad hoc* τις υπηρεσίες του ο κ. Ρίχτερ πήρε σαφείς αποστάσεις από τις θέσεις τού σε σχετική ερώτηση που της απευθύνθηκε πρόσφατα,³ αλλά και η νέα Πρωτανική Αρχή με την ανακοίνωσή της στις 16-5-2016, κατέστησε σαφές ότι οι

---

³ Η ερώτηση τεσσάρων (4) γερμανών βουλευτών Heike Hansel, Ulla Jelpke, Sevim Dagdelen και Niema Mobassat που κατατέθηκε στις 23/2/2016 αφορούσε τις διαλέξεις του κ. Ρίχτερ σε ανώτερα στελέχη του γερμανικού Υπουργείου Οικονομικών, αλλά και η μελέτη του στο περιοδικό *Thetis*, όπου υποστηρίζει ότι το ελληνικό κράτος είναι αυτό που τελικά οφείλει στη Γερμανία. Η ερώτηση περιελάμβανε συνολικά 23 υποερωτήματα, μεταξύ αυτών για το σκεπτικό που εκλήθη ο κ. Ρίχτερ και αν το Υπουργείο έχει άλλες συμβατικές σχέσεις με τον ίδιο και το περιοδικό *Thetis*; Αν ερευνήσε με ανεξάρτητη αρχή τις θέσεις τού για το υποτιθέμενο χρέος της Ελλάδας, έναντι της Γερμανίας, αν αυτές είναι νόμιμες και επιστημονικά τεκμηριωμένες, αλλά και γιατί δεν έχουν κληθεί εμπειρογνώμονες που έχουν διαφορετικές θέσεις από τον κ. Ρίχτερ για το θέμα, όπως ο κ. Χάγκεν Φλάισερ. Ταυτόχρονα ζητούν να πληροφορηθούν, αν η κυβέρνηση επέτρεψε στον κ. Ρίχτερ να έχει πρόσβαση σε δυσπρόσιτα ναζιστικά αρχεία και αν μετά το σεμινάριο η θέση της γερμανικής κυβέρνησης είναι πως οι πολεμικές αποζημιώσεις από τη Γερμανία προς την Ελλάδα έχουν κλείσει οριστικά. Στα ερωτήματα των γερμανών βουλευτών τίθενται μερικά ιδιαίτερος ανησυχητικά για το προφίλ του κ. Ρίχτερ, όπως αν η αναφορά τού περί μεταφοράς χρυσού από τη Γερμανία στην Ελλάδα την περίοδο της κατοχής, όχι μόνο τεκμηριώνεται, αλλά και αν έχει περιγραφεί από πού προέρχεται ο χρυσός αυτός και τι έγινε συνολικά το απόθεμα χρυσού μετά το τέλος της κατοχής, αφήνοντας να υπονοηθεί ότι μπορεί να αποτελούσε μέρος των λάφυρων της κτηνωδίας και της συστηματικής εξόντωσης λαών της Ευρώπης. Η επίσημη απάντηση της γερμανικής κυβέρνησης εμφανίζει ως αναξιόπιστα τόσο την επιστημονική προσέγγιση, όσο και τα στοιχεία που επικαλείται ο κ. Ρίχτερ, δηλώνοντας άγνοια για τέτοια δεδομένα και ανακοινώνοντας ότι τέτοιες απόψεις δεν λαμβάνονται καθόλου στα σοβαρά. Βλ. Γιώργος Σαχίνης, «Αναξιόπιστη η Έρευνα Ρίχτερ, λέει η Γερμανική Κυβέρνηση», 21-3-2016. <http://www.neakriti.gr/?page=newsdetail&DocID=1307736>

απόψεις αυτές «δεν απηχούν σε καμία περίπτωση τις απόψεις του Πανεπιστημίου Κρήτης». Πέραν λοιπόν του δεδομένου ότι το επιστημονικό έργο του κ. Ρίχτερ ελέγχεται και αμφισβητείται από πολλούς έγκριτους ιστορικούς, θα πρέπει να επανεξεταστεί και να καταστεί απολύτως σαφές ποιο πρόσωπο και με ποια επιμέρους κριτήρια επιλέγεται από το Πανεπιστήμιο Κρήτης για την εξόχως τιμητική διάκριση την οποία αυτό επιφυλάσσει -και θα πρέπει να επιφυλάσσει- μόνο σε όσους θέλει πραγματικά να ταυτίσει με την πορεία και τις αξίες του.

Ασφαλώς τα αμφιλεγόμενα θέματα της Ιστορίας αποκαθίστανται σε επιστημονικά συνέδρια και σχετικές συνδυαστικές έρευνες, καθώς μόνο μετά από ενδελεχή μελέτη και διασταύρωση όλων των πηγών μπορεί να προκύψει η «αντικειμενική» ιστορική αλήθεια, αρκεί φυσικά να μείνει μακριά από ιδιοτέλειες, εθνοσυναισθηματισμούς και ιδεοληψίες. Συνεπώς η παρούσα έκθεση δεν επιχειρεί να αποκαταστήσει την ιστορική αλήθεια, αλλά εστιάζοντας στο ζήτημα απονομής του τίτλου επίτιμου διδάκτορα στον κ. Ρίχτερ επιχειρεί:

α) να αποσαφηνίσει την προβληματική μεθοδολογία και τις θέσεις του κ. Ρίχτερ με τη χρήση επιμέρους στοιχείων του επίμαχου βιβλίου, με στοιχεία άλλων έγκριτων ιστορικών, δημοσιεύματα και σχετικές συνεντεύξεις του ίδιου σε μέσα μαζικής ενημέρωσης,

β) να αποκρυσταλλώσει μια συνολική θεώρηση για την προβληματικότητα των θέσεων του και τις σκοπιμότητες που ενδεχομένως εξυπηρετεί ως προς συγκεκριμένα εθνικά ζητήματα, ιδιαίτερα σε σχέση με το ζήτημα των επανορθώσεων από τον Β' Π.Π.,

γ) να επισημάνει τα προβληματικά σημεία στη διαδικασία αναγόρευσής του σε επίτιμο διδάκτορα, και τέλος

δ) να καταδείξει ότι τα παραπάνω συνιστούν ταυτόχρονα και λόγους που επιβάλλουν πλέον την ανάκληση του δοθέντος σε αυτόν τίτλου από το Πανεπιστήμιο Κρήτης.

ΜΕΡΟΣ Α

Σχετικά με την τηρηθείσα διαδικασία

A.1. Σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας του Πανεπιστημίου Κρήτης⁴ και ειδικότερα στο άρθρο 41 [του κεφαλαίου Ε'] σχετικά με τους επίτιμους διδάκτορες «1. Η Γ.Σ. του Τμήματος με πλειοψηφία των 3/4 του συνόλου των μελών της αποφασίζει για την απονομή του τίτλου του επίτιμου διδάκτορα σε Έλληνα ή ξένο που διέπρεψε στην επιστήμη, την τέχνη ή τα γράμματα ή προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες στην κοινωνία ή στο Πανεπιστήμιο. Η απόφαση λαμβάνεται μετά από αιτιολογημένη πρόταση δύο τουλάχιστον μελών Δ.Ε.Π. ενός Τομέα και εκφράζεται με ψήφισμα της Γ.Σ. του Τμήματος. Η αναγόρευση γίνεται σε δημόσια συνεδρία της Γ.Σ. του Τμήματος και συμμετέχουν σε αυτή ο Πρύτανης, ο Κοσμήτορας της Σχολής, ο Πρόεδρος του Τμήματος και ένα τουλάχιστον από τα μέλη Δ.Ε.Π. που εισηγείται για τον αναγορευμένο. Ο Πρόεδρος του Τμήματος διαβάσει το ψήφισμα και ακολουθεί ομιλία του αναγορευμένου. 2. Ο τίτλος του επίτιμου διδάκτορα αφαιρείται όταν συντρέχουν ιδιαίτερα σοβαροί λόγοι και με την ίδια διαδικασία που ισχύει για τους ομότιμους καθηγητές».

Περαιτέρω σύμφωνα με τα στοιχεία 1,2 και 3 του άρθρου Πρώτου του κεφαλαίου των Γενικών Αρχών του ως άνω Κανονισμού η λειτουργία του Πανεπιστημίου βασίζεται στη δημιουργική συνεργασία όλων των φορέων της ακαδημαϊκής κοινότητας, η δε δραστηριότητα του κάθε φορέα πρέπει να ασκείται στα πλαίσια της νομοθεσίας, του Εσωτερικού Κανονισμού και των καταστατικών αρχών του φορέα. Πέραν όμως από τους γραπτούς κανονισμούς, η ακαδημαϊκή κοινότητα στηρίζεται σε ένα σύνολο αξιών, οι οποίες προκύπτουν από την ελεύθερη επιστημονική σκέψη και στις οποίες περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων:

α) ο σεβασμός και η τήρηση των στόχων του Πανεπιστημίου όπως αυτοί ορίζονται ειδικότερα στο ως άνω άρθρο, από τους οποίους επισημαίνεται ιδιαίτερος ότι η δραστηριότητα όλων των φορέων της ακαδημαϊκής κοινότητας

---

⁴ ΥΑ Φ1/2000/Β-1525 Έγκριση Κανονισμού λειτουργίας Πανεπιστημίου Κρήτης, ΦΕΚ Β'1525/14.12.2000 ΑΡΙΘ. Φ1/375/Β1/696

θα πρέπει να κατατείνει στη βελτίωση της εκπαίδευσης, στην πρόοδο της έρευνας και στη σταθερή εκπλήρωση του πρωταγωνιστικού ρόλου του Πανεπιστημίου στη σύγχρονη επιστημονική εξέλιξη. Επιπλέον, η δραστηριότητα του Πανεπιστημίου βασίζεται στις αρχές του ανθρωπισμού, αποβλέπει στην καλλιέργεια του πολιτισμού τόσο μεταξύ των μελών του όσο και στην κοινωνία, προσανατολίζεται στην πλήρη κοινωνική ένταξη όλων των μελών του και λειτουργεί ως ενεργός σύνδεσμος της ελληνικής κοινωνίας με το ευρύτερο ευρωπαϊκό, μεσογειακό και διεθνές περιβάλλον, ενώ υποστηρίζει τη συνεχή προαγωγή των δημοκρατικών θεσμών και πρακτικών που αποτελούν προϋπόθεση για την ανάπτυξη και την κοινωνική καταξίωση της επιστήμης,

β) η τήρηση και ο σεβασμός των ανθρωπιστικών αρχών και των δικαιωμάτων του πολίτη, καθώς η λειτουργία του Πανεπιστημίου και οι δραστηριότητες της ακαδημαϊκής κοινότητας θα πρέπει να ασκούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνονται απόλυτα σεβαστά τα θεσπισμένα από τους Διεθνείς Οργανισμούς Δικαιώματα του Ανθρώπου και τα Συνταγματικά Δικαιώματα του Πολίτη, και

γ) η τήρηση αξιοκρατίας, και ειδικότερα οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων και τα κριτήρια τα οποία εφαρμόζονται από τα διάφορα όργανα και θεσμούς του Πανεπιστημίου, θα πρέπει να γίνονται με διαφάνεια και να κατατείνουν στην εμπέδωση ενός κλίματος αξιοκρατίας και δικαιοσύνης σε όλους τους φορείς της ακαδημαϊκής κοινότητας. Οι αποφάσεις θα πρέπει να λαμβάνονται με διαφανή και τεκμηριωμένη διαδικασία ώστε να μη δημιουργούνται προϋποθέσεις ή υποψίες άσκησης πιέσεων και ευνοιοκρατικής συμπεριφοράς λόγω προσωπικών, συγγενικών, κομματικών ή επαγγελματικών σκοπιμοτήτων. Μάλιστα η αξιολόγηση όλων των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας θα πρέπει να στηρίζεται σε αιτιολογημένη κρίση των επιδόσεων του κρινόμενου και να αναφέρεται εν γένει στη δημιουργικότητα και έφεση αυτού.

Άλλωστε σύμφωνα με το στοιχείο στ' του άρθρου 4 του ν.4009/2011, ως ισχύει σήμερα, τα ΑΕΙ έχουν ως αποστολή *«..να συμβάλουν στη διαμόρφωση υπεύθυνων πολιτών, ικανών να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις όλων των πεδίων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων με επιστημονική, επαγγελματική και*

πολιτιστική επάρκεια και υπευθυνότητα και με σεβασμό στις αξίες της δικαιοσύνης, της ελευθερίας, της δημοκρατίας και της κοινωνικής αλληλεγγύης.».

Εξάλλου από το άρθρο 2 [του κεφαλαίου Α΄] του ως άνω Κανονισμού περί της λειτουργίας των συλλογικών οργάνων του Πανεπιστημίου προκύπτει ότι η ΓΣ συνέρχεται σε συνεδρία ύστερα από πρόσκληση από τον Πρόεδρο ή τον νόμιμο αναπληρωτή του, ο οποίος κατάρτιζει την ημερησία διάταξή της σε συνεργασία με τον Γραμματέα. Διαβάζονται ή αναπτύσσονται οι εισηγήσεις, γραπτά ή προφορικά αντίστοιχα από τους κατά νόμον εισηγητές του κάθε θέματος. Οι γραπτές εισηγήσεις διανέμονται μαζί με την ημερήσια διάταξη με ευθύνη της Γραμματείας της ΓΣ [στοιχείο α του ως άνω άρθρου], η δε πρόσκληση για τη συνεδρία αποστέλλεται από τον Πρόεδρό του οργάνου τουλάχιστον τρεις (3) ημέρες πριν από την ημέρα της συνεδρίας [στοιχείο στ]. Τα θέματα της ημερησίας διάταξης εισηγείται ο πρόεδρος ή άλλο μέλος το οποίο ορίζεται από αυτόν [στοιχείο ια] ενώ ο Γραμματέας έχει την επιμέλεια και την από κοινού με τον Προεδρεύοντα ευθύνη της τήρησης και της σύνταξης των οικείων πρακτικών [στοιχείο ιδ].

A.2. Σύντομο ιστορικό

A.2.1. Στις 29-1-2014 η Γενική Συνέλευση (στο εξής ΓΣ) του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Κρήτης αποφάσισε την ανακήρυξη του κ. Ρίχτερ σε Επίτιμο Διδάκτορα μετά από πρωτοβουλία και εισήγηση του επίκουρου καθηγητή κ. Ανδρέα Στεργίου, ο οποίος ήταν στο παρελθόν μαθητής του κ. Ρίχτερ. Την εισήγηση βεβαίως υπέγραψαν και άλλα δύο μέλη Δ.Ε.Π. του Τμήματος, η Πρόεδρος κα Ήβη Μαυρομούστακου και ο κ. Αθανάσιος Γκιούρας. Ωστόσο η διαδικασία που τηρήθηκε για τη λήψη της απόφασης ανακήρυξης του κ. Ρίχτερ ήταν καταφανώς ελλιπής και προβληματική, όπως προκύπτει ευχερώς και από το περιεχόμενο των πρακτικών της 130ης ΓΣ, για την οποία επισημαίνονται τα εξής:

-ως προς την τηρηθείσα προδικασία της εν λόγω ΓΣ υπογραμμίζεται το γεγονός ότι αν και αρχικά απεστάλη πρόσκληση στις 24-1-2014 με αναφορά στα θέματα ημερησίας διάταξης της 130ης ΓΣ που θα διενεργείτο στις 29-1-2014, στη

συνέχεια στις 27-1-2014 [ήτοι σε λιγότερο από 3 ημέρες από την προγραμματισθείσα ΓΣ] απεστάλη ορθή επανάληψη της πρόσκλησης, περιλαμβάνοντας ένα επιπλέον θέμα, και συγκεκριμένα αυτό με τις προτάσεις αναγόρευσης δύο καθηγητών: του κ. Τσεμπελή και του κ. Ρίχτερ, κι όλα τούτα όταν η εν λόγω ΓΣ ήταν ήδη ιδιαίτερα βεβαρυμμένη εξαιτίας της επικείμενης αξιολόγησης του Τμήματος μη συντρέχοντος κάποιου ειδικού λόγου να ενταχθεί ένα τόσο σοβαρό θέμα αιφνιδίως, χωρίς σχετική προετοιμασία και ενημέρωση.

-κατά τη διενέργεια της ΓΣ δεν είχε προηγηθεί κατάθεση γραπτής εισήγησης και διανομή αυτής στα μέλη της ΓΣ αλλά έγινε μόνο προφορική εισήγηση κατά τη συνεδρία της ΓΣ, η οποία εισήγηση εν προκειμένω για τον κ. Ρίχτερ εκφωνήθηκε από τον κ. Στεργίου διάρκειας ολίγων μόνο λεπτών,⁵ με αναφορά κυρίως στον όγκο του έργου του κ. Ρίχτερ κατά την οποία ωστόσο –όπως έχει προκύψει- ο κ. Στεργίου δεν ανέφερε τις προβληματικές θέσεις και δημοσιεύσεις⁶, καθώς και το γεγονός ότι υπήρξαν ήδη από το έτος 2011 σημαντικές διαμαρτυρίες για το έργο του κ. Ρίχτερ σχετικά με την Μάχη της Κρήτης, αλλά και νωρίτερα, καθώς καταγράφεται σημαντικός αριθμός δυσμενών βιβλιοκριτικών για το κατά γενική ομολογία «ρηχό» ιστορικό του έργου.

-η προβληματική/παραπλανητική εισήγηση προκάλεσε ευλόγως ερωτηματικά κατά τη συνεδρίαση της ΓΣ και ειδικότερα ότι με αυτήν δεν εισφέρεται ότι ο κ. Ρίχτερ *«έχει διαπρέψει στην επιστήμη, την τέχνη ή τα γράμματα ή έχει προσφέρει πολύτιμες υπηρεσίες στην κοινωνία ή στο Πανεπιστήμιο»* όπως απαιτεί το άρθρο 41 του Εσωτερικού Κανονισμού, αλλά μόνο η προσδοκία αποκόμισης οφέλους των καθηγητών (προβολή) σχετικά με τα περιοδικά που επιμελείται ο κ. Ρίχτερ.⁷

---

⁵ Βλ από τα πρακτικά της εν λόγω ΓΣ σελ.7: «Εδώ έχω το έγγραφο με τη δουλειά του αν θέλετε να το δείτε.» και σελ.8 3η γραμμή από το τέλος «... εδώ έχω και ένα βιογραφικό στα αγγλικά, εδώ είναι η πρότασή για όποιον θέλει.»

⁶ Βλ σχετικά υπ.αρ.515 τεύχος Μάιος 2011 του περιοδικού «Ιστορία Εικονογραφημένη» του εκδοτικού οργανισμού Πάπυρου, όπου συνυπογράφει με τον κ. Ρίχτερ το άρθρο με τίτλο «Η Μάχη της Κρήτης: Μύθοι και Πραγματικότητες» [βλ σελ.24-36], το οποίο ακολουθεί μονοσέλιδη διαφήμιση του επίμαχου βιβλίου του κ. Ρίχτερ εκδόσεως Γκοβόστη...[σελ.37].

⁷ βλ πρακτικά 130ης συνέλευσης σελ.11 γραμμές 9-10 όπου ο κ. Κοτρόγιαννος προβαίνει στη σχετική επισήμανση *«Και θα ήθελα να πούμε περισσότερο ότι βραβεύεται ή αναγνωρίζεται το έργο κάποιου παρά ότι έχει κάποια ωφελιμιστική σημασία για μας»* σχετικά με την τοποθέτηση του κ. Στεργίου για το περιοδικό Thetis» [σελ.8 πρακτικών] και κατά λέξη η τοποθέτηση του κ. Στεργίου: *«..Εκδίδει ένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά περιοδικά στην Δυτική Ευρώπη για θέματα Ελλάδας και Κύπρου, εκδίδεται στα γαλλικά, τα αγγλικά και τα γερμανικά, όπως και επίσης μια*

Πάρα τις σχετικές παραινήσεις⁸, η εισηγητική επιτροπή ουδέποτε φαίνεται να ακολούθησε οποιαδήποτε προσθήκη ή βελτίωση με αποτέλεσμα η Κοσμητεία να έχει λάβει την τελική απόφαση αναγόρευσης με μια μονοσέλιδη εισήγηση.

-η τρίτη πρόταση ανακήρυξης καθηγητή σε επίτιμο διδάκτορα που διατυπώθηκε ήταν αυτή του κ. Γεωργαντά για τον καθηγητή τού κ. Alan Cowson συμφωνήθηκε να συζητηθεί στο μέλλον, καθόσον δεν υπήρχε οποιαδήποτε τεκμηρίωση εκείνη την στιγμή.⁹

-δεδομένου ότι το Τμήμα στα δεκαπέντε (15) χρόνια λειτουργίας του είχε ανακηρύξει επίτιμους διδάκτορες τρεις (3) συνολικά καθηγητές (Φιλίπ Πετιπ, Δημήτρη Τσάτσο και Ιωάννη Α.-Δ. Μεταξά) μέχρι το 2014, εντύπωση προκαλεί ότι στην εν λόγω 130η ΓΣ επιχειρήθηκε να πραγματοποιηθεί σειρά αναγόρευσης επίτιμων διδασκόντων.

-είναι προφανές ότι τα λοιπά μέλη της ΓΣ επέδειξαν εμπιστοσύνη στην ιδιότητα του κ. Στεργίου ως ιστορικού άρα και ειδικότερου για το έργο του προτεινόμενου προς επιτιμία ιστορικού κ. Ρίχτερ, για λόγους δε συναδελφικότητας καλόπιστα δέχθηκαν «σχεδόν διαδικαστικά» την εισήγηση του κ. Στεργίου.

A.2.2 Αν και αρχικά στις 7-11-2014 τα μέλη της ΓΣ ενημερωθήκαν διά ηλεκτρονικής αλληλογραφίας ότι η τελετή αναγόρευσης του κ. Ρίχτερ θα λάβει χώρα στις 19-11-2014 ώρα 7μ.μ στην αίθουσα Δ37Α [Παν/πολη Γάλλου], εν

σειρά μονογραφιών, απώτερο στόχο, αυτό δεν το είχα σημειώσει εδώ, είναι ότι θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε αυτή τη σειρά μονογραφιών για να κάνουμε ενδεχομένως και ένα συλλογικό τόμο στον οποίο θα μπορούσαν να γράφουνε όλοι εδώ οι Καθηγητές του Τμήματος όλοι μηδενός εξαιρουμένου, θα μπορούσαν να αναλάβουν την επιμέλεια οι senior του Τμήματος και να γράψουμε όλοι. Επίσης, υπάρχει και το περιοδικό, το οποίο είναι διεπιστημονικό περιοδικό, το οποίο, επίσης, πρόθεση μου είναι κάποια στιγμή όταν ο κύριος Ρίχτερ δεν θα μπορεί πλέον να συμμετέχει στην ομάδα, βεβαίως υπάρχουν και άλλοι Καθηγητές εκεί και από άλλα Πανεπιστήμια που το εκδίδουν, αλλά η πρόθεση μου είναι το περιοδικό να έρθει στο Πανεπιστήμιο Κρήτης να το βγάζουμε εμείς εδώ.»

⁸ Στη σελίδα 11 γραμμές 5-7, επισημαίνεται «..θα πρέπει να αναδεικνύεται ακριβώς η πρωτοτυπία του έργου, η σημαντικότητα του έργου του υποψηφίου όπως έγινε τώρα με τον κ. Τσεμπελή θέλει εμπλουτισμό στο άλλο.....» με τον κ. Στεργίου να απαντά «Θα το κάνω.» .... (γραμμή 8η). Αξίζει να επισημανθεί ότι ενώ στα εν λόγω πρακτικά η πρόταση για ανακήρυξη του καθηγητή Γ. Τσεμπελή καταλαμβάνει σχεδόν 4 σελίδες [βλ σελ.3,4,5,6], η πρόταση για τον κ. Ρίχτερ φαίνεται να μην καταλαμβάνει παρά λίγο παραπάνω από μισή σελίδα [βλ σελ.7]

⁹ Σημειώνεται πως σε επόμενη ΓΣ του Τμήματος στην οποία και οι δύο υπογράφωντες την παρούσα έκθεση δεν μετείχαν εβρισκόμενοι σε εκπαιδευτική άδεια, αποφασίστηκε και σε χρόνο ρεκόρ έγινε η απονομή του τίτλου στον κ. Cowson, ο οποίος πολύ σύντομα δυστυχώς απεβίωσε.

συνεχία στις 17-11-2014 διά ηλεκτρονικής αλληλογραφίας γνωστοποιήθηκε – προφανώς λόγω της συνεχιζόμενης κατάληψης της Πανεπιστημιούπολης του Γάλλου - ότι η εν λόγω τελετή θα πραγματοποιηθεί στις 19-11-2014 στο Ωδείο Ρεθύμνης [Νερατζέ Τζαμί] ώρα 12:00. Άλλωστε στις 19-11-2014 ενημερωθήκαν πάλι διά ηλεκτρονικής αλληλογραφίας ότι δεδομένης της συνεχιζόμενης κατάληψης η Συνέλευση αναβάλλεται.

Η τελετή ανακήρυξης επρόκειτο να λάβει χώρα 19-11-2014 στο Ωδείο της πόλης του Ρεθύμνου, που όμως δεν συνέβη, καθώς συγκεντρώθηκε πλήθος πολιτών στον χώρο του Ωδείου Ρεθύμνου παραπονούμενοι για την εν λόγω ανακήρυξη με αποτέλεσμα αυτή να ματαιωθεί.¹⁰ Αν και είχε δοθεί η εντύπωση ότι στις 19-11-2014 η τελετή είχε ματαιωθεί, εντούτοις την επομένη το πρωί ήτοι στις 20-11-2014 στην Πανεπιστημιούπολη του Γάλλου, αν και η οποία όπως όλοι γνώριζαν τελούσε υπό κατάληψη, η τελετή ανακήρυξης έλαβε χώρα με μυστικότητα όχι μόνο από τα μέσα ενημέρωσης, αλλά και από τους καθηγητές του ίδιου του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης, οι οποίοι κυριολεκτικά κατόπιν εορτής ενημερώθηκαν με ολιγόλογο μήνυμα μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας του αρμόδιου Κοσμήτορα της Σχολής κ. Μυλωνάκη που ανέγραφε απλώς «[κ]ατόπιν μακράς συζήτησης με την Συντονιστική Επιτροπή της κατάληψης η τελετή αναγόρευσης έγινε τελικά σήμερα (Πέμπτη) το πρωί στην Πανεπιστημιούπολη του Γάλλου χωρίς κανένα πρόβλημα.».

Μάλιστα στη συνέντευξή του ο κ. Ρίχτερ στην εκπομπή «Ιστορίες», που προβλήθηκε στον τηλεοπτικό σταθμό ΣΚΑΙ στις 16-2-2016 κατονόμασε τη νεολαία συγκεκριμένου πολιτικού κόμματος που μεσολάβησε για να ανοίξει το υπό κατάληψη Πανεπιστήμιο, μόνο για όσους μετείχαν στην «εν κρυπτώ» αναγόρευση. Σε συνέντευξή του δε στην εφημερίδα Griechenland Zeitung με τίτλο «Πρέπει να ακούγεται και η άλλη πλευρά» (26-11-2014) αναφέρει τη στήριξη που δέχθηκε από τους φοιτητές, οι οποίοι διέκοψαν την κατάληψή τους,

---

¹⁰ Επισημαίνεται ότι στα πλαίσια των αντιδράσεων για το έργο του κ. Ρίχτερ και τη αναγόρευση αυτού είχαν προηγηθεί επιστολές προς τον Πρύτανη του Ιδρύματος του επιτίμου Α ΓΕΕΘΑ Μανούσου Παραγιουδάκη, του Συνδέσμου Εφέδρων Αξιωματικών Ρεθύμνης, καθώς και της Ένωσης Απόστρατων Αξιωματικών Στρατού. Ήδη από την παρουσίαση του βιβλίου στο Ιστορικό Μουσείο Κρήτης το 2011, είχε αντιδράσει ο κ. Παραγιουδάκης έχοντας μάλιστα δημοσιεύσει σχετικό άρθρο στην εφημερίδα Το Βήμα (13-8-2011).

ζήτησαν συγνώμη για τη συμπεριφορά των «αγροίκων» και επέτρεψαν να γίνει η εκδήλωση σε κλειστό κύκλο ατόμων.¹¹

A.2.3. Οι αντιδράσεις άρχισαν να γενικεύονται την επόμενη ημέρα όταν οι φορείς και η τοπική κοινωνία αλλά και μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας πληροφορήθηκαν ότι έγινε η αναγόρευση «εν κρυπτώ» στο υπό κατάληψη Πανεπιστημιακό Ίδρυμα στο Ρέθυμνο, με αποτέλεσμα να προκύπτουν τα εύλογα ερωτήματα για ποιον άραγε λόγο δεν ενημερώθηκαν ούτε η ακαδημαϊκή κοινότητα, ούτε οι τοπικοί φορείς και τα μέσα ενημέρωσης, και γιατί έγινε σε χώρο που δεν μπορούσαν να εισέλθουν όχι μόνο οι πολίτες, αλλά ούτε και καθηγητές που είχαν τοποθετηθεί αρνητικά για την αναγόρευση;

Τεράστιο ερωτηματικό προκαλεί ιδίως το γεγονός ότι ο κ. Ρίχτερ όχι απλά δέχθηκε να βραβευθεί κάτω από αυτές τις συνθήκες και παρά τη συλλογική κατακραυγή και αποδοκιμασία μέρους ακαδημαϊκών, αλλά εμμένει μέχρι και σήμερα με χαρακτηριστική έλλειψη ευθιξίας όχι μόνο να φέρει τον εν λόγω τίτλο επιτιμίας αλλά και να τον απαξιώνει. Στη δε πιο πρόσφατη συνέντευξη στην εφημερίδα Καθημερινή (15-5-2016) προκαλεί ευθέως το Πανεπιστήμιο Κρήτης - το οποίο και απαξιώνει πλήρως- να του αφαιρέσει τον τίτλο του επίτιμου διδάκτορα, δηλώνοντας πως κάτι τέτοιο θα αποτελούσε τιμή για εκείνον.

A.3. Από τα ως άνω προκύπτει ότι υπάρχουν σοβαρές πλημμέλειες ως προς:

-την πρόσκληση της ΓΣ [χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ της αποστολής της ορθής επανάληψης της πρόσκλησης και της διενέργειας της ΓΣ]

-τη σχετική εισήγηση του κ. Στεργίου, η οποία θα έπρεπε να είχε ήδη διανεμηθεί με τα θέματα ημερησίας διάταξης στα μέλη της ΓΣ και όχι να αναπτυχθεί το πρώτον και μόνον προφορικά από τον κ. Στεργίου κατά τη διενέργεια της ΓΣ

-η πρόταση-εισήγηση του κ. Στεργίου δεν πληροί τα οριζόμενα στο άρθρο 41 του ως άνω κανονισμού, καθώς δεν προέκυψε από το περιεχόμενό της ότι ο κ.

---

¹¹ Σημειώνεται πως σύμφωνα με τις δηλώσεις των μελών του Τμήματος που είχαν ενημερωθεί και συμμετείχαν στη διαδικασία παρευρέθη και ο Γραμματέας του ίδιου πολιτικού φορέα στην πόλη του Ρεθύμνου και καθηγητής στο Τμήμα Κοινωνιολογίας κ. Σερντεδάκης, καθώς και πολύ μικρός αριθμός καθηγητών που ακόμη παραμένουν άγνωστοι σε εμάς.

Ρίχτερ έχει διαπρέψει στην επιστήμη, την τέχνη ή τα γράμματα ή προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες στην κοινωνία ή στο Πανεπιστήμιο, δηλαδή η εν λόγω εισήγηση-πρόταση δεν ήταν αιτιολογημένη, ως ο νόμος ορίζει. Οι ισχυρισμοί δε περί αρθρογραφίας στα περιοδικά που επιμελείται ο κ. Ρίχτερ έρχεται σαν λόγος αναγόρευσης σε πλήρη αντίθεση με τις οριζόμενες στον εσωτερικό κανονισμό του Πανεπιστημιακού Ιδρύματος ως αξίες αυτού.

-η αναγόρευση δεν τελέσθηκε δημοσίως κατά τον προσήκοντα τύπο ως το άρθρο 41 ορίζει.

Για τους λόγους αυτούς τόσο η λήψη της απόφασης της ΓΣ για την απονομή του τίτλου του επίτιμου διδάκτορα στον κ. Ρίχτερ όσο και η «εν κρυπτώ» αναγόρευση του στις 20-11-2014 εμφανίζουν ιδιαίτερες πλημμέλειες και σε κάθε περίπτωση εγείρουν σημαντικά ερωτήματα ως προς την εγκυρότητα και τη σκοπιμότητα της επιλογής αυτής και ως εκ τούτου επιπλέον ζήτημα ανάκλησης του τίτλου.

ΜΕΡΟΣ Β

Κριτική επί του βιβλίου για την Μάχη της Κρήτης

B.1. Η ανάγνωση του βιβλίου του κ. Ρίχτερ δεδομένης της ιδιαίτερης γεωμετρίας στην παράθεση των κεφαλαίων αυτού, οδηγεί αρχικά στην εντύπωση ότι ο συγγραφέας κ. Ρίχτερ, μελετά τον ρόλο των Βρετανών στην Μάχη αυτή. Ο κ. Ρίχτερ στα σχετικά κεφάλαια είναι υμνητικός στην περιγραφή της Luftwaffe, ενώ είναι εμφανής η επικριτική στάση του για τον ρόλο των Βρετανών, τους οποίους κατηγορεί ότι στην ουσία ευθύνονται για τα γερμανικά αντίποινα, διότι δεν οργάνωσαν σωστά και εξ αυτού δεν προστάτεψαν τους Κρήτες εντάσσοντας τους επισήμως στην κατηγορία των εμπόλεμων που προέβλεπε και προστάτευε το τότε ισχύον Δίκαιο του Πολέμου. Το ίδιο αρνητικός είναι και ως προς τους Νεοζηλανδούς σχετικά με τις αποφάσεις-κλειδιά που πήραν στη διάρκεια της μάχης, αν και τα ντοκουμέντα της Νέας Ζηλανδίας δείχνουν ότι σε αρκετά σημεία αυτές οι απόψεις του κ.Ρίχτερ είναι λανθασμένες.¹² Ο κ. Ρίχτερ προσπαθεί να αποδείξει ότι η Βρετανική κατασκοπία αφενός γνώριζε λεπτομερώς τα σχέδια της άλλης πλευράς χάρη στο σύστημα υποκλοπών Ultra κι αφετέρου οργάνωσε τις ομάδες των Κρητών και τις επιλογές τους. Αποφαίνεται ότι ο άμαχος πληθυσμός που πολέμησε τους αλεξιπτωτιστές ήταν στρατολογημένος από τους Βρετανούς και τις παραμονές της γερμανικής επίθεσης είχε προετοιμαστεί στην Κρήτη ένα είδος παλλαϊκού ξεσηκωμού και ειδικότερα ότι τον πόλεμο αυτό τον είχαν προετοιμάσει από τον Ιούνιο του 1940 οι αξιωματικοί της SOE και κυρίως ο John Pendlebury στον οποίο αφιερώνει σχεδόν δέκα σελίδες (σελ.398-408). Σ' αυτό το συμπέρασμα οδηγείται αυθαίρετα ο συγγραφέας και μάλιστα στη σελίδα 423 γράφει: «χωρίς την πίεση του Τσώρτσιλ η Κρήτη, όπως και όλα τα άλλα ελληνικά νησιά, θα είχαν περιέλθει αμαχητί υπό γερμανικό έλεγχο...». Ωστόσο, λίγο πριν, στη σελίδα 401, αφού αναφέρει τους σημαντικότερους καπετάνιους και τους

---

¹² Βλ μεταξύ άλλων σε David Filer, *Crete: Death from the Skies. New Zealand's role in the loss of Crete*, David Bateman, Auckland, 2010, σ. 21-22 & 148-149, Megan Hutching (ed.), *A unique sort of battle: New Zealanders remember Crete*, Harper Collins, Auckland, 2001 ή/και στο Laurie Barber & John Tonkin - Covell, *Freyberg: Churchill's Salamander*, Century Hutchinson, Auckland, 1989, σελ 20-30.

τριακόσιους αντάρτες του Πετλέμπουρι στον Νομό Ηρακλείου, καθώς και την προετοιμασία του ένοπλου αγώνα, κατά τη διάρκεια της επίθεσης των Γερμανών στην Κρήτη, διατυπώνει ότι αμέσως με την έναρξη των εχθροπραξιών συγκροτήθηκαν εκ των ενόντων ομάδες, ενώ άλλες συγκρότησαν οι αγρότες (σελ. 403-404).

Η εν συνεχεία αξιολογική κρίση στην οποία προβαίνει ο κ. Ρίχτερ, ήτοι ότι η αντίσταση των Κρητών, που οργανώθηκε με την ελλιπή καθοδήγηση των «επιπόλαιων» Βρετανών, άλλαξε προς το χειρότερο τον πόλεμο, με τους Κρητικούς να διαπράττουν ποικίλα εγκλήματα, δέχεται –δικαιολογημένα– την οξεία κριτική. Όπως επισημαίνει και ο καθηγητής Πασχάλης «για τον κ. Ρίχτερ στην Κρήτη το πρόβλημα δεν ήταν οι Γερμανοί εισβολείς και κατακτητές, αλλά αυτοί που τους αντιστάθηκαν με ανορθόδοξο τρόπο και οι οποίοι δυστυχώς, ισχυρίζεται ο Καθηγητής Richter, εμποδίζουν τη δικαίωση των Γερμανών αλεξιπτωτιστών».¹³

Ο κ. Ρίχτερ στο εν λόγω βιβλίο του επανειλημμένα διατυπώνει ότι η δράση των ανταρτών παραβίαζε το Δίκαιο του Πολέμου, στη δε αναφορά του ότι η εκτέλεση τους (των ανταρτών) χωρίς δικαστική εξέταση δεν παρέβαινε μόνο το Διεθνές Δίκαιο της εποχής αλλά και το γερμανικό στρατιωτικό νόμο 3/13 [σελ. 413] προβαίνει αφενός όλως προσωρινά κι αφετέρου αποκλειστικά και μόνο για να επιστηρίξει έναν από τους βασικούς αρχικούς ισχυρισμούς του, ήτοι ότι η δράση των Κρητών και τα αντίποινα είναι δύο εγκλήματα αλληλένδετα. Άλλωστε το είχε προαναγγείλει στη σελ. 23 όπου χαρακτηριστικά αναφέρει ότι «... θα εξεταστεί σε ένα ξεχωριστό κεφάλαιο του βιβλίου ο ρόλος των ανταρτών και της Βρετανικής Υπηρεσίας Πληροφοριών SOE, καθώς και τα αντίποινα που προκάλεσε η δράση αυτών».

Ακολουθώντας της διατύπωσης αυτής [«τα δύο εγκλήματα είναι αλληλένδετα» ήτοι το επιχείρημα σχέσης αιτίου-αιτιατού] και με την ολοκλήρωση του παράλληλα και κεκαλυμμένου υποτιθέμενου νομικού συλλογισμού του (βλ αναλυτικά παρακάτω), ο κ. Ρίχτερ πλέον καταστρώνει και παραθέτει στον αναγνώστη την κάτωθι παραπλανητική και ατεκμηρίωτη συλλογιστική:

---

¹³ Μιχαήλ Πασχάλης, ο.π.

- οι Κρήτες παραβίασαν το δίκαιο του πολέμου,
- δεν υπήρχε οργανωμένη¹⁴ καταπάτηση του δικαίου του πολέμου από τους γερμανούς αλεξιπτωτιστές (σελ. 439, 447),
- τα όποια δε αντίποινα εκ μέρους των Γερμανών προκλήθηκαν αποκλειστικά από την κρητική αντίσταση (σελ. 409 επόμε. ιδίως 413-414),
- σε κάθε δε περίπτωση τα αντίποινα ήσαν αποδεκτά και από το τότε ισχύον Διεθνές Δίκαιο (σελ. 420-421),
- επιτέλους [και συμπερασματικά] θα πρέπει να αναγνωριστεί ο ιδεαλισμός των γερμανών αλεξιπτωτιστών (σελ. 443 επόμε. ιδίως 450).

B.2. Η σχέση αιτίου-αιτιατού και ο υποτιθέμενος νομικός συλλογισμός

B.2.1. Σε μια ομολογουμένως όχι ιδιαίτερα έντεχνη απόπειρα διαστρέβλωσης και αντιστροφής των ρόλων του θύτη και του θύματος, ενδεδυμένη τον μανδύα της αρχειακής έρευνας, ο κ. Ρίχτερ κάνει τον απαραίδεκτο από κάθε άποψη συσχετισμό μεταξύ αφενός του ανηλεούς της αντίστασης των Κρητών κι αφετέρου της βιαιότητας των αντιποίνων, εκτιμώντας ότι η πρώτη εξηγεί και δικαιολογεί τη δεύτερη (σχέση αιτίου-αιτιατού).¹⁵ Ο κ. Ρίχτερ υποστηρίζει ότι η Μάχη της Κρήτης είναι η αφετηρία ενός βρώμικου πολέμου, ο οποίος περιελάμβανε κτηνώδεις επιθέσεις ανταρτών, στις οποίες οι δυνάμεις κατοχής αναγκάστηκαν να απαντήσουν με ακόμη πιο βίαια ομαδικά αντίποινα και όπως κατά λέξη τονίζει: *«Χωρίς τις παραβάσεις των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου από τους αντάρτες δεν θα υπήρχαν αντίποινα»* (σελ. 414).

Ταυτόχρονα, ο κ. Ρίχτερ -δίχως να είναι νομικός- επιχειρεί να αναπτύξει το ως άνω σχήμα αιτίου-αιτιατού και σε νομικό επίπεδο με την –κατά τρόπο παντελώς αόριστο¹⁶- επίκληση της Σύμβαση της Χάγης για το Δίκαιο του Πολέμου. Με την αξιολογική υπέρβαση ότι η αντίσταση των Κρητικών είναι τέτοια που απαλλάσσει το γερμανικό στρατό από την υποχρέωση τήρησης των

¹⁴ Για αυτό τον λόγο άλλωστε απαλλάσσει τους υψηλόβαθμους Ναζί στρατιωτικούς αποδίδοντας ευθύνες σε χαμηλόβαθμους, βλ αναλυτικά παρακάτω στη σελ. 16 της παρούσης.

¹⁵ Όπως ενδεικτικά βλ σελ. 410 και σελ. 411 όπου αναφέρει ότι *«...τα στρατεύματα που έδρασαν σε μέρη όπου οι πολίτες πρόβαλλαν ισχυρή αντίσταση σκότωσαν ένα μεγάλο μέρος του άμαχου πληθυσμού.»*.

¹⁶ Είναι χαρακτηριστικό ότι δεν αναφέρει καν τους αριθμούς των υποτιθέμενων άρθρων που επικαλείται.

κανόνων του δικαίου του πολέμου, ουσιαστικά υποστηρίζει ότι δεν πρέπει να αναγνωρίζονται τα θύματα της Μάχης της Κρήτης ως προστατευόμενα από το Δίκαιο του Πολέμου και εν τέλει δεν θα πρέπει να αποζημιωθούν, θέση που υποστηρίζει ευρύτερα στο θέμα των γερμανικών επανορθώσεων για την Ελλάδα (βλέπε αναλυτικά παρακάτω υπό Γ3).

B.2.2. Ενώ με βάση τα άρθρα 1 έως 3 του Παραρτήματος της Σύμβασης της Χάγης [(Οκτώβριος 1907) περί των Νόμων και Εθίμων του κατά Ξηράν Πολέμου και προσαρτημένου Κανονισμού]¹⁷ είναι ξεκάθαρο ότι η κρητική αντίσταση δεν παραβίασε τους κανόνες, εν προκειμένω ο κ. Ρίχτερ:

α) αρχικά και στο μεγαλύτερο μέρος του βιβλίου του [κεφάλαια 1-9 ήτοι σελ.15-395 εκ συνόλου κειμένου σελίδων 470] επιχειρεί να επιστηρίξει τον ισχυρισμό του περί της υποτιθέμενης γνώσης των αμυνόμενων για την αεροπορική επιδρομή στο νησί Κρήτη και ότι αυτοί είχαν προβεί στην ανάλογη προετοιμασία,

β) στη συνέχεια στο δέκατο (10) κεφάλαιο με τίτλο «Η Έναρξη του Ανταρτοπόλεμου και οι Συνέπειες του» [σελ. 396-421], επιχειρεί να καταδείξει ότι οι αμυνόμενοι παρά την παραπάνω γνώση περί γερμανικής αεροπορικής επιδρομής και την προετοιμασία τους, εντούτοις δεν οργανώθηκαν σε πολιτοφυλακή, αλλά έλαβε χώρα ανταρτοπόλεμος, ο οποίος μάλιστα είχε προετοιμαστεί από καιρό.. [ιδίως σελ.3 96-409], δηλαδή με την υποτιθέμενη εκ των προτέρων γνώση της αεροπορικής επιδρομής και τον δήθεν επαρκή χρόνο προετοιμασίας [στοιχεία υπό α, β], που δεν οδήγησε στη δημιουργία

¹⁷ [Άρθρο 1:] Οι νόμοι, δικαιώματα και καθήκοντα του πολέμου εφαρμόζονται όχι μόνο σε στρατούς, αλλά και σε σώματα πολιτοφυλακής και εθελοντικά σώματα που εκπληρώνουν τις κάτωθι προϋποθέσεις: 1.Να διοικούνται από ένα πρόσωπο υπεύθυνο για τους υφιστάμενους του, 2.Να έχουν καθορισμένο ευδιάκριτο έμβλημα αναγνωρίσιμο από απόσταση, 3.Να φέρουν οπλισμό εμφανή και 4. Να διεξάγουν τις επιχειρήσεις τους σύμφωνα με τους νόμους και τα έθιμα του πολέμου. Σε χώρες όπου σώματα πολιτοφυλακής ή εθελοντικά σώματα συγκροτούν τον στρατό ή σχηματίζουν μέρος αυτού, συμπεριλαμβάνονται στον όρο «στρατός».

[Άρθρο 2:] Ο πληθυσμός μίας περιοχής, η οποία δεν έχει καταληφθεί, που κατά την έλευση του εχθρού, αυθόρμητα οπλίζεται για να αντισταθεί στα εισβάλλοντα στρατεύματα, χωρίς να έχει το χρόνο να οργανωθεί σύμφωνα με το Άρθρο 1, λογίζονται εμπόλεμοι, εάν φέρουν οπλισμό εμφανή και σέβονται τους νόμους και τα έθιμα του πολέμου.

[Άρθρο 3:] Οι ένοπλες δυνάμεις των εμπόλεμων περιοχών μπορούν να συνιστώνται από μαχόμενους και αμάχους. Σε περίπτωση αιχμαλωσίας από τον εχθρό έχουν αμφότεροι το δικαίωμα να απολαμβάνουν μεταχείρισης αιχμαλώτων πολέμου.

Βλ Annex to the Convention, *Regulations Respecting The Laws And Customs Of War On Land*, Section I. On Belligerents, Chapter I. the Qualifications of Belligerents.

πολιτοφυλακής, επιχειρεί να καταδείξει ότι η κρητική αντίσταση δεν υπάγεται στο άρθρο 1 της ως άνω σύμβασης, αλλά και ότι δεν συντρέχει το στοιχείο του αιφνιδιασμού του άρθρου 2 [κι όλα τούτα αποσιωπώντας τη ρίψη βομβών που ελάμβανε χώρα],

γ) μάλιστα στο ίδιο ως άνω κεφάλαιο αναφέρει χωρίς τεκμηρίωση ότι οι αντάρτες δεν σεβάσθηκαν και δεν εφήρμοσαν το δίκαιο του πολέμου [σελ. 403-404] προβαίνοντας ακολούθως σε παντελώς αναπόδεικτη αναφορά ισχυρισμού περί σκύλευσης νεκρών¹⁸ [σελ. 409-410] μεταξύ άλλων (περί κλοπών εκ μέρους των Κρητών λάφυρων από τους νεκρούς και θανατώσεων τραυματιών εξαιτίας υποτιθέμενων αρχέγονων διαθέσεων των Κρητών εξόντωσης αντιπάλων). Δηλαδή ακόμα κι αν θεωρηθεί ότι συντρέχει το στοιχείο του αιφνιδιασμού του άρθρου 2, με την υποτιθέμενη συμπεριφορά τους (περιφρόνηση θανάτου, σκυλεύσεις νεκρών κλπ) οι αντάρτες δεν σεβάσθηκαν και δεν εφήρμοσαν το δίκαιο του πολέμου [στοιχείο υπό γ], ως εκ τούτου -πάντα κατά τους ισχυρισμούς του κ. Ρίχτερ- οι Κρήτες δεν υπάγονται ούτε στο άρθρο 2 της ως άνω σύμβασης, συνεπώς δεν προστατεύονται από τη σύμβαση της Χάγης, αποσιωπώντας όμως πλήρως το περιεχόμενο του άρθρου 3 της Σύμβασης αυτής και των λοιπών άρθρων αυτής.

δ) ενώ στη συνέχεια διατυπώνει ότι δεν υπήρχε δήθεν οργανωμένη καταπάτηση του δικαίου του πολέμου από τους γερμανούς αλεξιπτωτιστές (εκτελέσεις αμάχων) αμυνόμενος της αθωότητας του στρατηγού Student [αφού διαστρεβλώνει πρώτα το περιεχόμενο της γνωστής διαταγής του (του Student) περί αντιποίνων¹⁹, σελ. 413-414] και αποδίδοντας τα όποια εγκλήματα πολέμου σε υφιστάμενους στρατιωτικούς [ιδίως σελ. 439 «*οι Γερμανοί δίστασαν να εφαρμόσουν εκτεταμένα αντίποινα, όπως δείχνει η διαταγή του Student. Οι επιχειρήσεις αντιποίνων ήταν μεμονωμένες και δεν έλαβαν την έκταση που θα μπορούσε κανείς να φοβηθεί...*» και σελ. 447 στην οποία φαίνεται να υιοθετεί την άποψη του ταξίαρχου Inglis «*Αναφορικά με τη στάση των Γερμανών αλεξιπτωτιστών έναντι του δικαίου του πολέμου, ο Ταξίαρχος Inglis είπε τα εξής:*

---

¹⁸ Η οποία συνιστά και το κύριο επιχείρημα του συγγραφέα περί μη σεβασμού του δικαίου του πολέμου από τους Κρήτες (βλ παρακάτω υπό Β.4 της παρούσας έκθεσης).

¹⁹ βλ παρακάτω υπό Β.4. της παρούσας.

“Η εντύπωση που αποκόμισα είναι πως δεν υπήρξε οργανωμένη καταπάτηση του δικαίου του πολέμου, αυτή είναι η γενική εντύπωσή μου”»], εν συνεχεία ο κ. Ρίχτερ στη σελ. 420 δεν διστάζει να διατυπώσει ότι «[ο] αριθμός των εκτελέσεων είναι πολύ μικρότερος από τον αριθμό των φονευθέντων από τους αντάρτες» και ότι το τότε ισχύον Διεθνές Δίκαιο αποδεχόταν τα αντίποινα²⁰.

Συνολικά, με την αναφερόμενη υποτιθέμενη αποδοχή από το Διεθνές Δίκαιο των αντιποίνων επιχειρεί να αποχαρακτηρίσει τα αντίποινα ως εγκλήματα πολέμου, λησμονώντας πλήρως τις επιταγές της ως άνω Σύμβασης για τον σεβασμό στην ανθρώπινη ζωή αλλά και τη ratio αυτής της Σύμβασης.

B.3. Περί ιδεαλισμού των Γερμανών αλεξιπτωτιστών: Αναθεωρητισμός και αποϊδεολογικοποίηση των ναζιστικών εγκλημάτων

Ο αναθεωρητισμός του κ. Ρίχτερ προχωρά παραπέρα, εγκωμιάζοντας τους αλεξιπτωτιστές και ζητώντας να αναγνωρισθεί ο «ιδεαλισμός» τους στην τελευταία «δίκαια» και «καθαρή» μάχη του πολέμου. Ο κ. Ρίχτερ στο καταληκτικό κεφάλαιο του βιβλίου του, αποφαινεται πως *«επρόκειτο για νέους γεμάτους ενθουσιασμό, οι οποίοι γνώριζαν πως ανήκαν σε μία ελίτ. Έδωσαν το καλύτερο που μπορούσαν και ρίσκαραν τη ζωή τους χωρίς να έχουν συνείδηση των κινήτρων. Έχει έρθει η ώρα να τους το αναγνωρίσουμε»* (σελ.450). Αν και πολύ δύσκολα συμβιβάζεται οποιοσδήποτε «ιδεαλισμός», ακόμη και σε εισαγωγικά, με μια αιμοσταγή κατακτητική επιχείρηση που έφτασε τα όρια της εθνοκάθαρσης, ο κ. Ρίχτερ δικαιολογεί τους συμπατριώτες του με το ανιστόρητο επιχείρημα ότι συμμετείχαν σε μια στρατιωτική επιχείρηση που *«δεν είχε ιδεολογικά κίνητρα»* (σελ. 442).

Δεν είναι υπερβολή να ειπωθεί ότι θα αναμέναμε από τον κ. Ρίχτερ μία περισσότερο έντεχνη παρουσίαση των ισχυρισμών του στο ύστατο κεφάλαιο, ανάλογη της συγγραφής των προγενέστερων σελίδων και όχι την επιλογή ως επιλόγου μίας σχεδόν εκλαϊκευμένης επανάληψης του περιεχομένου του

---

²⁰ Στις σελ. 420-421 αναφέρει *«Δυστυχώς τέτοιου είδους αντίποινα ήταν συνηθισμένα την εποχή εκείνη σε όλους τους στρατούς. ... Το τότε ισχύον Διεθνές Δίκαιο αποδεχόταν παραβιάσεις της στοιχειώδους αρχής δικαίου, σύμφωνα με την οποία κανείς δεν μπορεί να τιμωρείται για την πράξη ενός άλλου».*

δεκάλογου των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών κατά τον Β' Π.Π. περί ιδεαλισμού και ιπποτισμού.²¹ Όμως και αυτό εξηγείται, καθώς όπως παρατηρεί ο Σκαλιδάκης στο βιογραφικό του κ. Ρίχτερ «το 2011 δημοσίευσε όχι ένα αλλά τρία άρθρα στα δύο πρώτα τεύχη του περιοδικού «*Der Deutsche Fallschirmjäger*» (Οι Γερμανοί Αλεξιπτωτιστές), όργανο του ομώνυμου συνδέσμου του σώματος (*Der Bund Deutscher Fallschirmjäger*), ... πρόεδρος του οποίου (1952-1954) υπήρξε ο τότε διοικητής τους *Kurt Student*, καταδικασμένος για εγκλήματα πολέμου στην Κρήτη».²²

Ενώ ο κ. Ρίχτερ επικρίνει την απόδοση ευθυνών στα υψηλόβαθμα στελέχη [βλ επιχειρούμενη αθώωση Student, εξυπηρετώντας έτσι τον ισχυρισμό του περί μη οργανωμένης καταπάτησης του δικαίου του πολέμου από τους Γερμανούς²³], ταυτόχρονα προσπαθεί να δικαιολογήσει –απενοχοποιήσει και τα κατώτερα στελέχη όπως αποδεικνύεται πλήρως από την ακροτελεύτια παράγραφο του βιβλίου και μάλιστα με προτροπή αναγνώρισης (και κατά λέξη:) «..οι νεαροί αυτοί αλεξιπτωτιστές υπήρξαν θύματα μιας παιδείας που στόχευε στην υπακοή και εμπόδιζε την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης. Επρόκειτο για νέους γεμάτους ενθουσιασμό, οι οποίοι γνώριζαν ότι ανήκουν σε μία ελίτ. Ο ιδεαλισμός των ανδρών αυτών έτυχε της χειρότερης δυνατής μεταχείρισης. Έδωσαν το καλύτερο

---

²¹ «1. Είσαι ο εκλεκτός του Γερμανικού Στρατού. Θα προσπαθήσεις να υποτάξεις τον εαυτό σου και να ασκηθείς ώστε να μπορείς να υποβληθείς σε οποιαδήποτε δοκιμασία. Για σένα η μάχη θα είναι η πλήρωση. 2. Καλλιέργησε αληθινή συναδελφικότητα, γιατί με την βοήθεια των συναδέλφων σου θα νικήσεις ή θα πεθάνεις. 3. Πρόσεχε τα λόγια σου. Μην παρασύρεσαι. Οι άνδρες δρουν την ώρα που οι γυναίκες φλυαρούν. Η φλυαρία μπορεί να σε οδηγήσει στον τάφο. 4. Να είσαι ήρεμος και συνετός, δυνατός και αποφασιστικός. Η γενναιότητα και ο ενθουσιασμός του επιθετικού πνεύματος θα γίνουν αιτία για να επικρατήσεις στην επίθεση. 5. Το πολυτιμότερο πράγμα ενώπιον του εχθρού είναι τα πυρομαχικά. Όποιος πυροβολεί άσκοπα, μόνο και μόνο για να δώσει θάρρος στον εαυτό του, είναι ένας επιπόλαιος που δεν του αξίζει ο τίτλος του αλεξιπτωτιστή. 6. Ποτέ μην παραδίδεσαι. Για σένα είναι ζήτημα τιμής – νίκη ή θάνατος. 7. Μπορείς να θριαμβεύσεις μόνον όταν τα όπλα σου είναι καλά. Φρόντισε να υποτάξεις τον εαυτό σου σ' αυτόν το νόμο – πρώτα τα όπλα μου κι ύστερα τον εαυτό μου. 8. Πρέπει να καταλαβαίνεις καλά τον ακριβή σκοπό κάθε επιχειρήσης, ώστε αν σκοτωθεί ο αρχηγός σου, να μπορείς εσύ να τον εκπληρώσεις. 9. Πολέμησε με ιπποτισμό τον ανοικτό εχθρό, αλλά μην χαρίζεσαι στον ανάρτη. 10. Έχε ορθάνοιχτα τα μάτια σου. Έχε εντεταμένη στο έπακρο την προσοχή σου. Να 'σαι ευκίνητος σαν κυνηγόςκυκλο, γερός σαν πετσά, σκληρός σαν ασάλι του Κρούπ κι έτσι θα είναι η ενσάρκωση του Γερμανού πολεμιστή.», αναφορά από το περιοδικό «Οι Δρόμοι της Ειρήνης» στο <http://www.lamprakides.gr/blog/?p=365>

²² «Δεν είναι έτσι, κι αν έτσι νομίζετε, κ. Ρίχτερ», 25-2-2016 http://rednotebook.gr/2016/02/den-ine-etsi-ki-etsi-nomizete-k-richter-tou-gianni-skalidaki/#_ftn16

²³ Βλ υπό Β.2.2.δ της παρούσας έκθεσης.

που μπορούσαν και ρίσκαραν τη ζωή τους χωρίς να έχουν συνείδηση των κινήτρων. Έχει έρθει η ώρα να τους το αναγνωρίσουμε».²⁴

Ωστόσο η ακατανόητη αυτή κορύφωση ρομαντικού μιλιταρισμού-κατά την επιεικέστερη διατύπωση- έρχεται σε προκλητική και πλήρη αντίφαση με το επικαλούμενο στη σελ. 437 στοιχείο 8 του δεκάλογου αυτού περί αυτόνομης δράσης και σκέψης («Να καταλαβαίνετε πάντα, ολόκληρο το νόημα και το σκοπό κάθε επιχειρήσεως, ώστε αν σκοτωθεί ο αρχηγός σας να μπορέσετε να την εκπληρώσετε») με αποτέλεσμα να καταρρίπτεται πλήρως ο ίδιος ο ισχυρισμός του κ. Ρίχτερ ότι οι υφιστάμενοι αξιωματικοί κατά την πραγματοποίηση αντιποίνων ενήργησαν δήθεν αυτοβούλως [βλ τρόπο παρουσίασης δράσης Trebes, σελ. 416-417] καθώς είχαν εκπαιδευθεί να λαμβάνουν πρωτοβουλίες.

Με αυτόν τον τρόπο προσπαθεί να απομακρύνει το επίλεκτο σώμα των αλεξιπτωτιστών από την ιδεολογία του Ναζισμού και ειδικότερα αποκρύπτει το γεγονός ότι το σώμα αυτό είχε συγκροτηθεί από φανατικούς Ναζί για τους οποίους «το δικαίωμα των λαών στην προάσπιση της ελευθερίας τους είναι ύψιστη ύβρις κατά του Φύρερ και της γερμανικής ανώτερης φυλής και ο θάνατος των υβριστών είναι στρατιωτικό τους καθήκον».²⁵ Κατά κοινή ομολογία είναι προκλητικά υποτιμητικός για τη νοημοσύνη οποιουδήποτε ο ισχυρισμός του κ. Ρίχτερ ότι οι έως τη Μάχη της Κρήτης πόλεμοι του Χίτλερ ήσαν καθαρά στρατιωτικές επιχειρήσεις, χωρίς κανένα ναζιστικό ιδεολογικό υπόβαθρο.²⁶ Καυτηριάζοντας το έργο του κ. Ρίχτερ ο καθηγητής Μαργαρίτης τονίζει ότι «αδιαφορεί για την ιστορία και περιφρονεί τα ιστορικά έργα. Χρησιμοποιεί την ακαδημαϊκή ιδιότητά του απλά και μόνο για να κάνει νεο-ναζιστική

---

²⁴ Η δε σχετική δήλωση του κ. Ρίχτερ (που προβλήθηκε τόσο σε ΜΜΕ όσο και δικαστικά) ότι η φράση «να τους το αναγνωρίσουμε» αποτελεί δήθεν μεταφραστικό λάθος αντί του ορθού «να κατανοήσουμε» ουδόλως παραλλάσσει την τοποθέτηση του συγγραφέα.

²⁵ Γιώργος Μαργαρίτης, *Επιστολή προς το Εθνικό Συμβούλιο Διεκδίκησης των Οφειλών της Γερμανίας προς την Ελλάδα*, 18-11-2014.

²⁶ Όπως ενδεικτικά από την πλούσια βιβλιογραφία παγκοσμίως: Eric Hobsbawm, *Η εποχή των Άκρων* (ο σύντομος εικοστός αιώνας 1914-1991), εκδ. Θεμέλιο, σελ.186 επόμεν ιδίως σελ.188: «Ήταν ένας διεθνής πόλεμος, διότι ουσιαστικά έθεσε τα ίδια ζητήματα στις περισσότερες δυτικές χώρες. Ήταν εμφύλιος πόλεμος, διότι οι διαχωριστικές γραμμές μεταξύ των φιλοφασιστικών και αντιφασιστικών δυνάμεων διαπερνούσαν κάθε κοινωνία.». Βλ επίσης στο Christopher Browning, *The Origins of the Final Solution*, Lincoln, Jerusalem, University of Nebraska Press, Yad Vashem, 2004.

προπαγάνδα.».²⁷Την άποψη αυτή συμμερίζονται και άλλοι ιστορικοί όπως ο Σκαλιδάκης, ο οποίος έχοντας μελετήσει σε βάθος το μεγαλύτερο μέρος του έργου του Ρίχτερ θεωρεί πως ο τελευταίος «έχει πάρει οριστικά διαζύγιο με την ιστορική έρευνα» και «μεθοδικά ασκεί μια δημόσια παρέμβαση προπαγανδίζοντας τη σχετικοποίηση της δράσης του 3ου Ράιχ στην κατεχόμενη Ελλάδα, και υποστηρίζοντας ταυτόχρονα τις σύγχρονες γερμανικές πολιτικές εκμετάλλευσης – οικονομικής και πολιτικής– των αποδιοπομπαίων Ελλήνων».²⁸

B.4. Ειδικότερες επικρίσεις

Το εν λόγω έργο του κ. Ρίχτερ ελέγχεται περαιτέρω εξαιτίας:

α) της μονομέρειας με την οποία αντιμετωπίζει τις μαρτυρίες των Κρητών έναντι των Γερμανών, καθώς θεωρεί αξιόπιστες τις προφορικές μαρτυρίες των Γερμανών, ενώ τις προφορικές μαρτυρίες των Κρητών ή δεν τις μνημονεύει ή τις θεωρεί «παραμύθια»²⁹,

β) της προσπάθειας να απαξιώσει την άποψη του έγκριτου γερμανού ιστορικού Σέκεντορφ (σελ. 414), ήτοι ότι η αντίσταση των Κρητών ήταν «λαϊκός πόλεμος» και ότι ο άμαχος πληθυσμός που συμμετείχε στην άμυνα καλύπτεται από τη Σύμβαση της Χάγης για το δίκαιο του κατά ξηράν πολέμου, ισχυρισμό τον οποίο ο κ. Ρίχτερ χαρακτηρίζει «υπερβολικό» και κατηγορεί τον Σέκεντορφ ότι διακατέχεται «με τάση εξωραϊσμού της πραγματικότητας» του κρητικού αντάρτικου που δεν καλύπτεται από τη σύμβαση της Χάγης,

γ) της διαστρέβλωσης του περιεχομένου της διαταγής Student, την οποία αν και ο κ. Ρίχτερ αρχικά παραθέτει κατά λέξη στις σελ. 412-413 από την οποία προκύπτει ότι από τα προβλεπόμενα αντίποινα ήτοι 1.εκτελέσεις, 2.χρηματικές ποινές, 3.πυρπόληση χωριών, 4.εξανδραποδισμός ολόκληρων περιοχών, η έγκριση από τον ίδιο, ως προαπαιτούμενο για τα αντίποινα, ορίστηκε μόνο για τα υπό 3 και 4 στοιχεία και όχι για το υπό 1 (εκτελέσεις), εντούτοις στη συνέχεια παραποιεί το ως άνω περιεχόμενό της και ειδικότερα στη σελ. 413 διατυπώνει

---

²⁷ Γιώργος Μαργαρίτης, «Και πάλι (δυστυχώς) για τον κο Ρίχτερ», TVXS, 8-12-2015. <http://tvxs.gr/news/egrapsan-eipan/kai-pali-dystyxos-gia-ton-ko-rixter>

²⁸ Γιάννης Σκαλιδάκης, ο.π., 25-2-2016.

²⁹ Μιχαήλ Πασχάλης, ο.π.

«Με το να διατηρήσει για τον εαυτό του το δικαίωμα της απαιτούμενης έγκρισης, μπορούσε να αποτρέψει τη λήψη πιο δραστικών μέτρων, χωρίς να οξύνει τα πνεύματα.» ενώ στη σελ. 414 αναπτύσσει εμφανέστερα το ψευδοεπιχείρημα ότι *«το γεγονός ότι ο Student ήταν υπεύθυνος για την έγκριση καταστροφών και εκτελέσεων εξηγεί τον μικρό αριθμό τους».*

Τα ως άνω όχι μόνο δεν οδηγούν στα παγκοσμίως αποδεκτά συμπεράσματα ως προς τον τρόπο αντιμετώπισης της ζωής των αμάχων από τους Ναζί, αλλά κυρίως καταδεικνύουν τον τρόπο χρήσης των δεδομένων στη συγγραφή του εν λόγω βιβλίου από τον κ. Ρίχτερ. Δεν θα πρέπει να διαλάθει της προσοχής ότι βάση και αιτία της εν λόγω διαταγής αποτελεί η υποτιθέμενη συλλογική ευθύνη των Κρητών, όπως προκύπτει από την εναρκτήριά της φράση *«Έχει αναμφίβολα διαπιστωθεί ότι: α) ο πληθυσμός της Κρήτης (συμπεριλαμβανομένων των γυναικών και των παιδιών) διαδραμάτισε ενεργό ρόλο στις εχθροπραξίες., ...ε) και τέλος ακρωτηριάσαν ακόμη και πτώματα με τρόπο εκδικητικό και κτηνώδη. ...»*, θέση την οποία υιοθετεί αξιωματικά πλήρως ο κ. Ρίχτερ και επί της οποίας εδράζει το επιχείρημα αιτίου-αιτιατού αλλά και τον μετέπειτα απαλλακτικό των ευθυνών εκ μέρους των αλεξιπτωτιστών συλλογισμό του,

δ) της παραποίησης της έννοιας της περιφρόνησης του θανάτου εκ μέρους των Κρητών. Ο κ. Ρίχτερ προφανώς προκειμένου να αιτιολογήσει και να καταστήσει περισσότερο πιστευτό τον ισχυρισμό του περί σκύλευσης πτωμάτων εκ μέρους των Κρητών, δεν διστάζει παντελώς προκλητικά και κακόπιστα να διαστρεβλώσει την έννοια της περιφρόνησης του θανάτου που χαρακτήριζε τους αμυνόμενους τις εστίες τους στη Μάχη της Κρήτης και να παρουσιάσει αυτήν όχι ως η περιφρόνηση που επεφύλασσε κάθε Κρητικός για τον δικό του θάνατο [χάριν της ανδρείας του και της σημασίας της ελευθερίας και της τιμής] αλλά σαν περιφρόνηση των ήδη αποβιωσάντων εχθρών στον πόλεμο. Λησμονεί όμως τόσο το πλήθος ιστορικών καταγραφών περί της ανδρείας των Κρητών και την έλλειψη φόβου για το δικό τους θάνατο, όσο και τον απόλυτο σεβασμό των Κρητών προς τους νεκρούς κατακτητές που σε κάθε περίπτωση αποδεικνύεται

από την ύπαρξη γερμανικών νεκροταφείων στο νησί, τις καταγεγραμμένες μαρτυρίες, αλλά και τη σχετική δημόσια παράδοση³⁰.

ε) της ταύτισης του με τη ναζιστική προπαγάνδα. Ο κ. Ρίχτερ διατυπώνει ότι ο Γερμανός Εκπρόσωπος Τύπου Ούνγκερ ταξίδεψε στη Κρήτη τον Ιούνιο του 1941 με εντολή να συγκεντρώσει πληροφορίες για τις υποτιθέμενες σκυλευμένους γερμανούς νεκρούς, το δε συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε ο Ούνγκερ είναι ότι επρόκειτο για υπερβολές δημοσιογράφων. Στο σημείο αυτό ο κ. Ρίχτερ επιμένει ότι «[ο]ι πληροφορίες που συγκέντρωσε ο Unger ήταν σε μεγάλο βαθμό επιφανειακές και εσφαλμένες καθώς δεν μίλησε με τους σωστούς ανθρώπους. Ο Ούνγκερ είτε δεν αντιλήφθηκε την έκταση που είχαν λάβει τα έκτροπα, είτε προσπάθησε να τα συγκαλύψει.. ..Τα πραγματικά κίνητρα του παραμένουν άγνωστα» (σελ.420).

Είναι εμφανές ότι ο κ. Ρίχτερ προκειμένου να δικαιολογήσει τις σημαντικότερες μεθοδολογικές πλημμέλειές του ως προς την τεκμηρίωση των ισχυρισμών του οχυρώνεται στην αρχαιακή έρευνα, ενώ αποδεικνύεται ότι κύρια πηγή για αυτόν ιδίως ως προς την κρητική αντίσταση και τη σκύλευση νεκρών αποτελούν τα αρχεία της Υπηρεσία Διερεύνησης Παραβιάσεων Διεθνούς Δικαίου της Βέρμαχτ³¹ κατά τον Β'Π.Π. [Wehrmachtsuntersuchungsstelle für Verletzungen des Völkerrechts], όπως προκύπτει ευχερώς από το άρθρο του ίδιου με τίτλο «Operation Mercury, the Invasion of Crete» στο *New Zealand Journal* το 2013,³² όπου στην περίληψη αυτή του εν λόγω βιβλίου του για τη θεμελίωση των ισχυρισμών του για τα ως άνω θέματα παραπέμπει στην Υπηρεσία Διερεύνησης Παραβιάσεων Διεθνούς Δικαίου της Βέρμαχτ, που όπως είναι παγκοσμίως γνωστό η ως άνω υπηρεσία δεν ήταν τίποτα περισσότερο από μια βοηθητική δύναμη της ναζιστικής προπαγάνδας.³³

---

³⁰ Ενδεικτικά ένα από τα πολλά παραδοσιακά τραγούδια - ριζίτικο, το οποίο τραγουδούν επί τρεις γενιές μέχρι και σήμερα σχετικά με τη Μάχη της Κρήτης: «Γροικάτε ήντα παράγγειλε η Κρήτη των παιδιών τσι/μετρήσετε τα μνήματα των εδικών και ξένων/σε ούλα να ανάψετε κερι, λιβάνι και καντήλι/κι αν έρθουν και δικολογιές των ξένων σκοτωμένων/να τσι φιλοξενήσετε». <https://www.youtube.com/watch?v=mdJ-R7l-Zrk>

³¹ Γεγονός που προέκυψε και από την ακροαματική διαδικασία ενώπιον του μονομελούς Πλημμελειοδικείου Ρεθύμνης [βλ αναλυτικά παρακάτω].

³² <https://ojs.victoria.ac.nz/jnzs/article/view/2031/1883>, βλ. υποσημείωση 16 και 19.

³³ Βλ άρθρο του Christoph Rass με τίτλο «Missbrauchte Verbrechen -Die »Wehrmacht-Untersuchungsstelle für Verletzungen des Völkerrechts« war nicht viel mehr als eine Hilfstruppe

στ) της βεβαιότητας με την οποία αναφέρεται στην «σκύλευση» των αλεξιπτωτιστών, ζωντανών και νεκρών, από τους Κρητικούς, αγνοώντας όλες τις διαφορετικές μαρτυρίες. Αναφέρει μεν εντός εισαγωγικών αυτούσια την άποψη ότι «[ω]ς επί το πλείστον οι πολίτες ήταν αυτοί που δεν σεβάστηκαν τους πεσόντες και τους τραυματίες και τους έκλεβαν τα ρούχα. Οι σωροί των Γερμανών στρατιωτών ακρωτηριάζονταν-κομμένα γεννητικά όργανα, βγαλμένα μάτια, κομμένα αυτιά και μύτες, μαχαιριές στο πρόσωπο, στο στέρνο, στην κοιλιά και στην πλάτη, τομές στο λάρυγγα και κομμένα χέρια .... και οι τραυματίες έτυχαν κακομεταχείρισης και βασανίστηκαν μέχρι θανάτου. Δεν έδειχναν οίκτο και δεν συγχωρούσαν τον εχθρό ακόμα κι αν αυτός ήθελε να παραδοθεί.», όμως στη συνέχεια αποτελεί πεποίθηση του ίδιου του συγγραφέα ότι «Η σκύλευση των νεκρών πραγματοποιήθηκε σχεδόν αποκλειστικά από τους πολίτες» (σελ. 418). Χαρακτηριστικό είναι δε ότι στη σελ. 409 υπάρχει παντελής έλλειψη οποιασδήποτε τεκμηρίωσης καθώς ελλείπει οποιαδήποτε υποσημείωση σχετικά με την υποτιθέμενη σκύλευση νεκρών, ήτοι με απουσία της οφειλόμενης από οιονδήποτε συγγραφέα και δη ακαδημαϊκό της όποιας βιβλιογραφικής παραπομπής σχετικά με την προέλευση της υποτιθέμενης εν λόγω ανθρωπολογικής πληροφορίας, η οποία συνιστά και το κύριο επιχείρημα του συγγραφέα περί μη σεβασμού του δικαίου του πολέμου από τους Κρήτες που «ανάγκασε» τους κατακτητές να προβούν σε μαζικά αντίποινα.

ζ) της προσπάθειας του να εμφανίσει μικρότερο τον αριθμό των εκτελεσμένων από τις ναζιστικές δυνάμεις και όπως αναφέρει χαρακτηριστικά: «[σ]ύμφωνα με τα στοιχεία της γερμανικής εισαγγελίας στη πρώτη φάση δολοφονήθηκαν το πολύ 200 άνθρωποι» (σελ. 415), «..η αναλογία ήταν πολύ χαμηλότερη από αυτήν με την οποία είχε απειλήσει ο Ringel λίγες μέρες νωρίτερα (1:10)..» (σελ.415), παρακάτω και χωρίς καμία τεκμηρίωση «[ο] αριθμός των εκτελέσεων είναι πολύ μικρότερος από τον αριθμό των φονευθέντων από τους αντάρτες» (σελ. 420), μάλιστα διατυπώνει την κρίση ότι η γερμανική πλευρά δίσταζε να εφαρμόσει τα αντίποινα (σελ. 415).

---

der NS-Propaganda» στη γερμανική εφημερίδα ZEIT. Σχετικά με την σκοπιμότητα και την εγκυρότητα των αρχείων αυτών σε <http://www.zeit.de/2009/47/A-Wehrmacht-Untersuchungsstelle>

η) της προσπάθειας σε τρεις ολόκληρες σελίδες (406-409) να περιγράψει την περίθαλψη του τραυματισμένου λοχαγού Πέντλμπερι από Γερμανούς και να ανατρέψει άλλες ιστορικές μαρτυρίες, π.χ. ότι ο Βρετανός εκτελέστηκε εν ψυχρώ χωρίς καμία δίκη, ενώ παραλείπει σκοπίμως να αναφέρει οποιαδήποτε πράξη περίθαλψης των Κρητών στον εχθρό, παρά το πλήθος μαρτυριών και στοιχείων που υπάρχουν.

θ) της προσπάθειας να «αθώσει» τους εγκληματίες πολέμου Στούντεντ, Μπρόγερ και Μύλλερ, καθώς ο συγγραφέας αφιερώνει επτά ολόκληρες (σελ.443-450) για να ανασκευάσει τα στοιχεία της δίκης του Στούντεντ και να καταλήξει ότι «*Ήταν μια άδικη απόφαση*», χρησιμοποιώντας ως επιχειρήματα τη στήριξη που του παρείχε ένας αξιωματικός των Κιβί και τις «φιλικές» σχέσεις που δημιουργήθηκαν αργότερα μεταξύ του Συλλόγου Νεοζηλανδών Βετεράνων της Κρήτης και του Γερμανικού Συνδέσμου Βετεράνων Αλεξιπτωτιστών. Ο κ. Ρίχτερ όμως στη συνέχεια σχεδόν αθώνει και τους διάδοχους στη γερμανική ανώτατη διοίκηση κατοχής της Κρήτης, Μπρόγερ και Μύλλερ, που καταδικάστηκαν σε θάνατο και εκτελέστηκαν «*έπειτα από μια δίκη με σκοτεινά σημεία*» (σελ. 448). Πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι η επιχειρηματολογία που υιοθετεί ο κ. Ρίχτερ αποτέλεσε την κύρια γραμμή άμυνας όσων κατηγορήθηκαν για εγκλήματα πολέμου στην Κρήτη.

ι) της προσπάθειας να απαξιώσει το κρητικό αντάρτικο. Ο κ. Ρίχτερ αναφέρει «*Οι αυτόχθονες αντάρτες διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στη Μάχη της Κρήτης. Είναι αληθής, όμως ο ισχυρισμός που έχει διατυπωθεί επανειλημμένα στη σχετική βιβλιογραφία, ότι η αντίσταση αυτή ήταν ευθύς εξαρχής αυθόρμητη, ή μήπως ο άνδρες αυτοί είχαν προετοιμαστεί για τη γερμανική επίθεση;*» [σελ.12]. Αυτό που φαίνεται να ενοχλεί τον κ. Ρίχτερ είναι η αξία της πρώτης παλλαϊκής αντίστασης απέναντι στους Ναζί, ήτοι η ομοψυχία των Κρητών που ανέτρεψε τα δεδομένα των στρατιωτικών επιχειρησιακών σχεδίων και ιδιαίτερα του γερμανικού αλάθητου, ενώ αποτέλεσε το παράδειγμα για τα αντιστασιακά κινήματα που ακολούθησαν στην Γιουγκοσλαβία, τη Γαλλία κ.α.

θ) προς επίρρωση των ισχυρισμών του, ο κ.Ρίχτερ επιμένει να επικαλείται το έργο του Antony Beevor με τίτλο «Κρήτη: η Μάχη και η Αντίσταση» [1991, εκδόσεις Γκοβόστη 2004] αποσιωπώντας ωστόσο ότι ο Antony Beevor:

ι) έχοντας προβεί σε παρουσίαση του πορτρέτου (προφίλ και προέλευσης) των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών³⁴ (και του Student)³⁵ και την αίσθηση ανίκητου που διατηρούσαν για τη ρίψη τους τον Μάιο του 1941 στην Κρήτη³⁶, παρά την ενημέρωσή τους για την ιδιαιτερότητα των Κρητών,³⁷

---

³⁴ Όπως ενδεικτικά βλ σελ.121 «..Η Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών, η οποία άνηκε στην αεροπορία και όχι στο στρατό, γνώριζε πολύ καλά την αντιζηλία που υπήρχε και το σκεπτικισμό που αντιμετώπιζε στους κόλπους των αξιωματικών του στρατού. Ο σμηναγός *Freiherr von der Heydte* είχε πει στους άνδρες του 1ου Τάγματος του 3ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστών όταν τους παρέδιδε τη σημαία της Μεραρχίας η οποία επεικόνιζε εάν αετό που εφορμούσε κατακόρυφα κρατώντας στα νύχια του τη σβάστικα: “Πρέπει εμείς να δημιουργήσουμε την ίδια την παράδοσή μας με τα μελλοντικές μας ενέργειες. Από εμάς εξαρτάται αν το σύμβολο του αετού που εφορμά, έμβλημα το οποίο μας ενώνει θα μείνει στην ιστορία σαν σύμβολο στρατιωτικής τιμής και ανδρείας”. Όλοι τους ήταν εθελοντές, μεταξύ αυτών και κάποιοι δεκαεπτάχρονοι, οι οποίοι είχαν διαβάσει άρθρα σε περιοδικά για τα συντάγματα των *Fallschirmjager* και επιθυμούσαν διακαώς να ενταχθούν σε αυτή τη νέα ελίτ. Ο *Heydte* είχε πει ότι οι άνδρες του είχαν ενταχθεί στο σώμα από “ιδεαλισμό, φιλοδοξία ή πνεύμα περιπέτειας”. Οι ιδεαλιστές, πρώην μέλη της Χιτλερικής Νεολαίας, “διαποτισμένοι με συνθήματα εθνικού περιεχομένου” ήταν οι πλέον επιρρεπείς να καταρρεύσουν» και σελ.122 «Η επίμονη αντίληψη ότι η Μεραρχία Αλεξιπτωτιστών αντιπροσώπευε το άνθος της ναζιστικής νεολαίας και μόνο, είναι παραπλανητική. Κάποιοι οπλίτες και υποδεκαετείς προέρχονταν από παλιές πρωσικές οικογένειες...», «.. Οι αξιωματικοί των αλεξιπτωτιστών παρουσίαζαν εξίσου μεγάλες διαφορές ως προς το παρελθόν τους. ...»

³⁵ Σελ.118-119, 125-126 το σχέδιο επίθεσης είχε εκπονηθεί προσωπικά από τον Student «..θα μπορούσε κάποιος να πει ότι το σχέδιο αυτό είχε γίνει μέρος του εαυτού του, μέρος της ζωής του. ..», αλλά και μετά την επιχείρηση σελ.334 «Για τον Πτέραρχο Student επίσης, η “καταστροφική νίκη” στην Κρήτη οδήγησε σε μία οδυνηρή αποκλιμάκωση. Κλήθηκε με τους ανώτερους αξιωματικούς του, στο καταφύγιο του Χίτλερ το *Wolfschanze*....ο Χίτλερ ξαφνικά απευθυνόμενος σε αυτόν, του είπε: “Ξέρετε βεβαίως στρατηγέ, ότι δεν θα πραγματοποιήσουμε ποτέ άλλη αεραποβατική επιχείρηση. Η Κρήτη απέδειξε ότι οι μέρες των αλεξιπτωτιστών έχουν τελειώσει. ...», σελ.335 «Για τον Student όμως η Κρήτη έμεινε για πάντα μία “πικρή ανάμνηση”..».

³⁶ Σελ.168 «..Για τους περισσότερους αλεξιπτωτιστές η ιδέα να πηδήξουν από το αεροπλάνο και μετά να προσγειωθούν πετώντας, έτοιμοι να επιτεθούν στον εχθρό, τους έδινε την αίσθηση του ανίκητου».

³⁷ Σελ.127 «Το πιο εκπληκτικό ήταν ότι η σύνοψη της παρουσίασης του *Reinhardt* μιλούσε για ενθουσιώδη υποδοχή των Γερμανών από τους πολίτες· μέχρι που ανέφερε και την εμφάνιση μίας φιλογερμανικής Πέμπτης Φάλαγγας... Προφανώς αυτός και το επιτελείο του είχαν απορρίψει χωρίς διαταγμό ή παρέλπιαν να διαβάσουν το ενημερωτικό έντυπο που είχε συνταχθεί στις 31 Μαΐου αναφορικά με την εισβολή στην Ελλάδα. Έγραφε το σχετικό χωρίο: “Οι Κρητικοί θεωρούνται έξυπνοι, θερμόαιμοι, γενναίοι, ευέξαπτοι, πεισματάρηδες και δύσκολοι στο να τους διοικήσει κανείς. Ο αγροτικός πληθυσμός είναι συνηθισμένος να χρησιμοποιεί όπλα ακόμα και στην καθημερινή του ζωή. Τα ποσοστά εγκληματικότητας είναι υψηλά και ακόμη γίνονται πολλές απαγωγές και βεντέτες. Σε περίπτωση εισβολής θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η σκληρή αντίσταση των απλών πολιτών”».

ii) τοποθετείται υμνητικά προς τους Κρήτες και την αντίσταση που προέβαλαν κάνοντας λόγο για εκπληκτικό φρόνημα [σελ.53], για αυτοθυσία που έφθανε στα όρια της αυτοκτονίας [σελ150]³⁸

iii) και συνδέει με παντελώς διαφορετικό τρόπο την κρητική αντίσταση με την επιβολή αντιποίνων εκ μέρους των Γερμανών δηλαδή να μην συνδέει την αντίδραση αυτών³⁹ με τον μεγάλο αριθμό των απωλειών τους⁴⁰ [κεφ. 21 σελ. 341 επόμ.] αλλά χωρίς να την δικαιολογεί⁴¹, αντιθέτως μάλιστα παρουσιάζει αναλυτικά όλη την αμφισβήτηση των ιστοριών περί ακρωτηριασμού και βάνουσης μεταχείρισης,⁴² ενώ η σύνδεση αυτή κατά τον Beenor δεν φαίνεται να

---

³⁸ Όπως ενδεικτικά: σελ.40 αναφορά ότι την βδομάδα που ακολούθησε, οι Κρητικοί ειδικά διακρίθηκαν προξενώντας βαριές απώλειες στον εχθρό, σελ.106 όπου κάνει λόγο για ανθρώπους γενναιόδωρους και για κρητικά προτερήματα που είχαν επιβιώσει-ίσως ακόμα και να είχαν ευδοκιμήσει-μέσα στους αιώνες της ξενικής κατοχής, κάτω από καταπίεση και διαδοχικές εξεγέρσεις..., σελ178 «Αγόρια, γέροι και γυναίκες επέδειξαν μία άνευ προηγουμένου γενναιότητα στην άμυνα του νησιού τους. Οι Γερμανοί σοκαρίστηκαν διπλά στη σκέψη ότι τους πολεμούσαν γυναίκες. Όταν κάποια ήταν ύποπτη, της έσκιζαν το φόρεμα στον ώμο. Αν υπήρχε μύλωπας, αποτέλεσμα της οπισθοδρόμησης του όπλου ή αν την συνελάμβαναν να κρατάει μαχαίρι, την εκτελούσαν μαζί με τους άνδρες...», και ιδίως σελ.300, 302-303, 309, 328 σχετικά με τη συμπεριφορά των Κρητών κατά την υποχώρηση των συμμαχικών στρατευμάτων με αναφορά ότι το αληθινό μέγεθος της ψυχής των Κρητικών διατρανωνόταν τη στιγμή της ήττας.

³⁹ Σελ.178 αναφορά σε επίθεση αλεξιπτωτιστών σε Νοσοκομείο Ερυθρού Σταυρού.

⁴⁰ Κατά λέξη: σελ. 180 «...τούς εξόργισε. Την πρώτη μόνο μέρα των εχθροπραξιών σκοτώθηκαν 1.856 αλεξιπτωτιστές. Είναι πιθανό ο αριθμός να έφθασε στους 2000, συμπεριλαμβανομένων και κάποιων βαριά τραυματισμένων που πέθαναν. Είναι δύσκολο να υπολογίσουμε πόσους σκότωσαν οι Κρητικοί, το βέβαιο πάντως είναι ότι σοκαρίστηκαν. Περίμεναν ότι ο εχθρός θα λούφαζε στο άκουσμα αυτού που θεωρούσαν ως *der Furor Teutonicus*, κατ'απομίμηση της *furia española* του ισπανικού πεζικού του 15ου αιώνα. Η αντίσταση του πληθυσμού, που είχε τόσο βαθιές ρίζες στην Κρήτη, προσέβαλε την πρωσική αίσθηση περί στρατιωτικής τάξεως ώστε διατάχθηκαν σκληρά αντίποινα στους ντόπιους.»

⁴¹ Σελ. 341,342: «Η οργή των Γερμανών ήταν έντονη... ..Η Βέρμαχτ είχε υποστεί τις βαρύτερες της απώλειες από τότε που άρχισε ο πόλεμος. Ο πληγωμένος εγωισμός αναζωπυρωνόταν από το γεγονός ότι πολλοί από τους πλέον επίλεκτους στρατιώτες της είχαν σκοτωθεί πριν καν πατήσουν το έδαφος. Ένωσαν κατά κάποιο τρόπο ότι οι Βρετανοί θα έπρεπε να τους αφήσουν πρώτα να προσγειωθούν. Τίποτα όμως δεν συγκρίνεται με το θυμό τους για την ένοπλη αντίσταση των Κρητικών πολιτών, τους οποίους φοβούνταν και απεχθάνονταν. Κάθε αλεξιπτωτιστή, με το που παρουσιαζόταν στο σύνταγμα του ελάμβανε ένα αντίγραφο των "Δέκα εντολών της Μεραρχίας Αλεξιπτωτιστών" του Πτέραρχου Student. Η ενάτη έλεγε "Πολεμάμε με ιπποτισμό εναντίον ενός τακτικού στρατού, αλλά δεν δείχνουμε έλεος στους αντάρτες". Αυτή η ρήση καθρέφτιζε την κατεξοχήν γερμανική αντιμετώπιση των κανόνων του πολέμου. Μόνο οι επαγγελματίες στρατιώτες είχαν δικαίωμα να μάχονται. Στην Κρήτη όμως, η λαϊκή αντίσταση που αντιμετώπισαν οι αλεξιπτωτιστές ήταν εμπειρία πρωτόγνωρη για τη Βέρμαχτ.»

⁴² Σελ. 342: «Ο υπερβολικά υψηλός αριθμός απωλειών της Μεραρχίας Αλεξιπτωτιστών, σύντομα δικαιολογήθηκε από εξωφρενικές ιστορίες οι οποίες ήθελαν γριές Κρητικές να κόβουν με κουζινομάχαιρα τα λαρύγγια Γερμανών Αλεξιπτωτιστών που είχαν πιαστεί σε δέντρα, και περιπλανώμενες ομάδες πολιτών να βασανίζουν πληγωμένους γερμανούς στρατιώτες, ενόσω αυτοί κείονταν αβοήθητοι στο πεδίο της μάχης. Μόλις έφθασαν οι φήμες αυτές στο Βερολίνο, ο Γκαίρινγκ διέταξε τον Student να διενεργήσει άμεσα μια δικαστική έρευνα και να προβεί σε

είναι αποκλειστική καθώς ρητά αναφέρει και την περίπτωση της Κανδάνου που στις 3 Ιουνίου «πλήρωσε το τίμημα για την αντίστασή της στην προώθηση μοτοσικλετιστών προς τη νότια ακτή» [σελ. 344]

B.5. Στόχευση

Από την ανάγνωση του βιβλίου και από όσα αναλυτικά εκτίθενται παραπάνω προκύπτουν ευχερώς τα εξής:

-Το εν λόγω βιβλίο ενδεχομένως να μπορούσε να γίνει από κάποιους αποδεκτό κατά την επιστήμη της ιστορίας, εφόσον βεβαίως ο συγγραφέας του δεν παραμόρφωνε σημαντικά τα ιστορικά δεδομένα και διευκρίνιζε με σαφήνεια τις πηγές του, τα σημεία που εκφέρει υποκειμενικές κρίσεις αλλά και με διαφανή τρόπο τους υποτιθέμενους νομικούς συλλογισμούς και τα εργαλεία που αυτός χρησιμοποιεί. Εν προκειμένω είναι εμφανές ότι αυτές οι προϋποθέσεις δεν συντρέχουν, καθώς ο κ. Ρίχτερ αποσιωπά μια εθνικά καθαρή, ενώ σε πολλά ζητήματα παραλείπει κρίσιμα δεδομένα, προφορικές μαρτυρίες, ή ακόμη και έρευνες που δεν βοηθούν να καταλήξει στις «αξιολογικές» κρίσεις που επιθυμεί. Όπως σημειώνει ο Μαργαρίτης *«ο κος Richter ανήκει σε μια μεγάλη ομάδα ιστορικών που αναζητούν κυρίως το “πολιτικά ορθό” περισσότερο ίσως από αυτήν την ίδια την ιστορική ακρίβεια. Το ‘πολιτικά ορθό’ αρθρώνεται πάνω στην έκδηλη προσπάθεια καταμερισμού ευθυνών – ακροτήτων κλπ. – ανάμεσα σε αντιμαχόμενους που τότε ήσαν εχθροί, σήμερα είναι ‘σύμμαχοι και φίλοι’. Τα παραπάνω είναι ενοχλητικά για την επιστήμη της ιστορίας και ίσως περισσότερα ενοχλητικά για την πολιτική – σε τελευταία ανάλυση – αποτίμηση των γεγονότων του χθες»*.⁴³

Ειδικότερα, ο κ. Ρίχτερ προβαίνει σε ερμηνείες δίχως να προτάσσει τεκμηρίωση αυτών με τις πηγές κατά τα επιβαλλόμενα στην ιστορική επιστήμη

αντίποινα. Τα αντίποινα αυτά άρχισαν με τον τυπικό ναζιστικό τρόπο, πριν καν οι δώδεκα στρατιωτικοί δικαστές προλάβουν να αναφέρουν τα πορίσματά τους..», διατυπώνεται ότι ο δικαστής Rudel ανέφερε μόνο δώδεκα περιπτώσεις ακρωτηριασμών σε όλο το νησί, εντούτοις ο πτέραρχος Student είχε ήδη εκδώσει τη διαταγή της 31 Μαΐου, ενώ παρουσιάζεται και η άποψη του Συνταγματάρχη Bruno Brauer (ο οποίος έγινε αργότερα στρατηγός και διοικητής της φρουράς της Κρήτης) σχετικά με την ως άνω διαταγή ότι οι ιστορίες βασανισμών ήταν κατασκευασμένες [σελ.343].

⁴³ Γιώργος Μαργαρίτης, ο.π.

αλλά διατυπώνει αναπόδεικτες αξιολογικές κρίσεις [βλ π.χ. υποτιθέμενο έθιμο σκύλευσης νεκρών = μη σεβασμός των ηθών του πολέμου → μη προστασία ανταρτών από το δίκαιο του πολέμου]. Μάλιστα δεν διστάζει να προβαίνει σε αυτές μετά και από διαστρέβλωση του ίδιου του περιεχομένου του βιβλίου του [βλ π.χ. διαταγή Student και το δήθεν επιφυλαχθέν δικαίωμα έγκρισης για τις εκτελέσεις αμάχων]. Προφανώς με θεμελιώδη μεθοδολογικά σφάλματα, θέτοντας σαν δεδομένα τις ως άνω προσωπικές και παντελώς ατεκμηρίωτες κρίσεις του, προχωρεί σαν να ήταν αυτές (οι αξιολογικές κρίσεις) πραγματικά περιστατικά (γεγονότα/δεδομένα) στην υπαγωγή τους σε νομικούς κανόνες [δίκαιο του πολέμου-σύμβαση της Χάγης] παντελώς αβάσιμα και αόριστα, με άλματα τόσο νομικά όσο και λογικά αλλά σε κάθε περίπτωση χωρίς ειλικρίνεια προς τον αναγνώστη για την επιχειρούμενη αυτή νομική υπαγωγή, η οποία σε κάθε περίπτωση αμφισβητείται και σε νομικό επίπεδο ως εσφαλμένη.

Είναι δε προφανές ότι ο κος Ρίχτερ αρχικά με την εξομοίωση της κρητικής αντίστασης με τα αντίποινα των Γερμανών Αλεξιπτωτιστών και την παρουσίαση στις μετέπειτα σελίδες του βιβλίου των αντιποίνων αυτών σαν δήθεν αποδεκτών και συνηθισμένων στο Δίκαιο του Πολέμου φαίνεται να επιχειρεί την απομείωσή τους, δεδομένο το οποίο ουσιαστικά δεν αποτελεί μόνο άρνηση του αυθύπαρκτου των αντιποίνων ως ναζιστικών εγκλημάτων-εγκλημάτων πολέμου αλλά ταυτόχρονα βασικό επιχείρημα αντίκρουσης της αξίωσης της Ελλάδος για την καταβολή των αποζημιώσεων εκ μέρους της Γερμανίας για τα ναζιστικά εγκλήματα κατά τη διάρκεια του Β' Π.Π.

ΜΕΡΟΣ Γ

Η σύνολη θεώρηση-συμπεριφορά του κ. Ρίχτερ, η «αθώωσή» του από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο Ρεθύμνης, οι δηλώσεις του στα ΜΜΕ και το ζήτημα των γερμανικών επανορθώσεων

Γ.1. Η παραπομπή του ενώπιον του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Ρεθύμνης

Εναντίον του κ. Ρίχτερ ασκήθηκε ποινική δίωξη με την κατηγορία της άρνησης των εγκλημάτων του ναζισμού και των εγκλημάτων πολέμου, που στρέφεται κατά του κρητικού λαού και ενέχει υβριστικό χαρακτήρα, διά του τύπου και κατ'εξακολούθηση και αναλυτικότερα ότι ως υπαίτιος του ότι, εντός την Ελληνικής Επικράτειας και στο Ρέθυμνο, από τα μέσα Σεπτεμβρίου 2014 και εντεύθεν μέχρι τις 12-2-2015⁴⁴ με περισσότερες πράξεις που συνιστούν εξακολούθηση του αυτού εγκλήματος και με πρόθεση και διά του τύπου, επιδοκίμασε, ευτέλισε και κακόβουλα αρνήθηκε την ύπαρξη και τη σοβαρότητα αναγνωρισμένων από τη Βουλή των Ελλήνων εγκλημάτων του ναζισμού και εγκλημάτων πολέμου που διέπραξαν οι κατοχικές δυνάμεις κατά τη περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, 1941-1945, και η αξιόποινη αυτή συμπεριφορά του στρέφεται κατά συνόλου ανθρώπων που προσδιορίζεται με βάση τη φυλή, τη γενεαλογική καταβολή και την εθνική καταγωγή και έχει εξυβριστικό χαρακτήρα κατά των ανθρώπων αυτών.⁴⁵

Η δίκη αυτή διήρκησε 14 δικασίμους (από τις 25-11-2015 έως 10-2-2016), ενώ η απόφαση η οποία απαγγέλθηκε δημοσίως στις 10-2-2016 δεν εισήλθε στα θέματα ουσίας, αντιθέτως απεφάνθη περί αντισυνταγματικότητας του άρθρου 2 του ν.4285/2014. Ωστόσο κατά την εκτενέστατη αυτή ακροαματική διαδικασία - χωρίς την αυτοπρόσωπη παρουσία του κ. Ρίχτερ, ο οποίος επέλεξε να εκπροσωπηθεί διά εξουσιοδοτήσεως από τους πληρεξουσίους δικηγόρους του- εξετάσθηκε ενδελεχώς το περιεχόμενο του ως άνω βιβλίου και η στόχευση του, ήτοι το ως άνω Δικαστήριο εισήλθε σε ζητήματα ουσίας με αποτέλεσμα το εν

⁴⁴ Βλ σχετική απόδειξη λιανικής πώλησης-δελτίο αποστολής της ΓΚΟΒΟΣΤΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΒΕΕ).

⁴⁵ Ως διατυπώνεται αναλυτικά στο σχετικό με χρονολογία 3-3-2015 κατηγορητήριο.

λόγω βιβλίου να αποδομηθεί πλήρως και να αναδειχθούν –όπως ομολογήθηκε άλλωστε ακόμα και από τους μάρτυρες υπεράσπισης του:

- α) η μεθοδολογική του ένδεια και οι ατεκμηρίωτες αξιολογικές κρίσεις στις οποίες προβαίνει ο συγγραφέας, δεδομένα που καθιστούν το εν λόγω βιβλίο μη σύμφωνο -τουλάχιστον- με τους κανόνες και τη μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας και συγγραφής κατά την τέχνη της ιστορικής επιστήμης, και
- β) οι λόγοι που για πολλούς καθίσταται το περιεχόμενό του από αμφισβητήσιμο έως υβριστικό και η στόχευσή του από αμφιλεγόμενη έως στρατευμένη.

Γ.2. Η σύνολη στάση του κ. Ρίχτερ και ιδίως οι δηλώσεις αυτού σε ΜΜΕ

Γ.2.1. Το σύνολο όσων εκτίθενται παραπάνω ήλθε ο ίδιος ο κ. Ρίχτερ σχεδόν αμέσως μετά την απαγγελία της απόφασης από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο Ρεθύμνης να επιβεβαιώσει με συνεντεύξεις και δηλώσεις σε πλήθος μέσων μαζικής ενημέρωσης, από τα οποία όλως ενδεικτικά σταχυολογούνται τα παρακάτω:

α) στη συνέντευξή του στην εφημερίδα Καθημερινή στο φύλλο της 11ης-2-2016 μεταξύ άλλων σχετικά με την εκδοθείσα απόφαση του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Ρεθύμνης διατυπώνει: *«Υπάρχουν άνθρωποι στην Ελλάδα που πιστεύουν σε μύθους, συγχέοντάς τους με την ιστορική αλήθεια. Ακόμα και σήμερα παιδιά στα σχολεία στην Κρήτη διδάσκονται τέτοιους μύθους»*⁴⁶

β) στην εκπομπή του ιδιωτικού καναλιού ΣΚΑΪ με τίτλο «Ιστορίες: Η αμφισβήτηση του Αγώνα της Κρήτης κατά των Ναζί» η οποία προβλήθηκε στις 16-2-2016 και στην οποία ο κ. Ρίχτερ ρητά διατύπωσε μεταξύ άλλων ότι: -στη Μάχη της Κρήτης η αντίσταση από τους Κρήτες παραβίαζε τη Σύμβαση της Χάγης,⁴⁷ απαντώντας μάλιστα σε σχετική ερώτηση με τους ακρωτηριασμούς με ειρωνικά σχόλια *«..οι γύπες της Κρήτης είναι οι πιο έξυπνοι σε όλη την υφήλιο..διέθεταν την ικανότητα να κατεβάζουν το παντελόνι, το τραβούσαν κάτω,*

⁴⁶ <http://www.kathimerini.gr/848908/article/epikairothta/ellada/a8ww8hke-o-germanos-istorikos-xaints-rixter>

⁴⁷ περί 14:45 επόμ στο ως άνω μαγνητοσκοπημένο μέρος της εν λόγω εκπομπής.

ξεκούμπωναν το παντελόني, ξεκούμπωναν το εσώρουχο» «..εν τω μεταξύ κάπως οι μύθοι επικράτησαν..»⁴⁸

-τα αντίποινα εκ μέρους των γερμανών αλεξιπτωτιστών ήταν επιτρεπτά από το διεθνές δίκαιο της εποχής,⁴⁹

-ότι δεν υπήρχε οργανωμένη ανάπτυξη αυτών αρνούμενος ότι υπήρξε οποιαδήποτε διαταγή δίδοντας το παράδειγμα εκτέλεσης αμάχων στο Κοντομαρί,⁵⁰

-ερωτώμενος σχετικά με τις πολεμικές αποζημιώσεις απήντησε πλέον ξεκάθαρα και κατηγορηματικά (και κατά λέξη) «πώς μπορείς να υπονομεύσεις κάτι που δεν υφίσταται;»⁵¹, «δεν υπάρχει κανένα θέμα πλέον..»⁵², αναλύοντας μάλιστα διεξοδικά τη θεωρία του για τις υποτιθέμενες τρεις δόσεις αποζημιώσεων που έχει λάβει το ελληνικό κράτος, ενώ κατά δήλωσή του φέρεται να απολαμβάνει στη Γερμανία τιμές κορυφαίου ειδικού ιστορικού για την Ελλάδα αναφέροντας παράλληλα ότι κλήθηκε σε σύσκεψη στο Υπουργείο Οικονομικών, όπου και γνωμοδότησε σχετικά με τα ως άνω.

γ) το περιεχόμενο των ως άνω δηλώσεών του [υπό β της παρούσας] ιδίως ως προς τις αποζημιώσεις από τον Β' Π.Π. μερίμνησε να παρουσιάσει άκρως αναλυτικά και δήθεν εμπειριστατωμένα με δημοσιεύματα και στον γερμανικό τύπο, όπως αποδεικνύεται από το δημοσίευμα της εφημερίδας Die Welt (15-2-2016) αλλά και το σχετικό δημοσίευμα στο τεύχος 7/2016 του περιοδικού Der Spiegel με τίτλο "Offene Rechnung" (Ανοιχτός Λογαριασμός), όπου εμφανίζεται σαν ειδήμων ειδικός σύμβουλος της γερμανικής κυβέρνησης που γνωμοδοτεί διεξοδικά όχι μόνο ενάντια στις ελληνικές αξιώσεις για τις γερμανικές αποζημιώσεις και για το κατοχικό δάνειο, αλλά εκφράζει και την ακραία άποψη ότι η Ελλάδα είναι εκείνη που χρωστά στη Γερμανία και όχι το αντίστροφο, αποσιωπώντας και ουσιαστικά παραγνωρίζοντας τα ναζιστικά εγκλήματα κατά

---

⁴⁸ περί 18:55 ο.π.

⁴⁹ περί 17:20 ο.π.

⁵⁰ περί 16:55 ο.π. «..η σφαγή στο Κοντομαρί αποτελεί έγκλημα, ένα ξεκάθαρο έγκλημα ενός ανθυπολοχαγού που ήθελε να εκδικηθεί για κάποιους στρατιώτες του. Δεν είχε καμία διαταγή, απλώς σκότωσε. Είμαι ενάντια στο να σκοτώνεις ομήρους αλλά δυστυχώς καλυπτόταν από το διεθνές δίκαιο» (17:18).

⁵¹ περί 28:30 ο.π.

⁵² περί 30:34 ο.π.

την εισβολή και καθ'όλη τη διάρκεια της κατοχής.⁵³ Τέλος, προειδοποιεί την ηγεσία του Υπουργείου Οικονομικών της Γερμανίας ότι λόγω του «πελατειασμού» που συνεχίζει να επικρατεί στην Ελλάδα δεν πρόκειται ποτέ να λάβει πίσω τα ποσά που πρόσφατα δανείζονται στην Ελλάδα.

δ) ωστόσο αποκορύφωμα της προκλητικής και αμετροεπούς συμπεριφοράς του κ. Ρίχτερ που επιβεβαιώνει όλα τα προεκτεθέντα, αποτελεί η όλως πρόσφατη συνέντευξή του στην εφημερίδα Καθημερινή, στο φύλλο της 15ης-5-2016,⁵⁴ η οποία προκάλεσε πληθώρα αντιδράσεων, κυρίως δε στους κόλπους του Πανεπιστημίου Κρήτης και οδήγησε στην ανακοίνωση της νέας Πρυτανικής Αρχής. Για την συγκεκριμένη συνέντευξη λεκτέα είναι τα εξής:

-με τρόπο εριστικό που απάδει από κάθε έννοια δεοντολογίας και ακαδημαϊκής συμπεριφοράς διατυπώνει με θράσος *«Σε όσους θέλουν να μου πάρουν τον διδακτορικό τίτλο απαντώ ότι θα είναι μεγάλη τιμή για εμένα»* και αναλυτικότερα αναφερόμενος σε επιστολή που δήθεν έλαβε πριν από μερικούς μήνες από τον πρώην πρύτανη του Πανεπιστημίου Κρήτης, με την οποία τον καλούσε *«να αποποιηθεί»* τον απονεμηθέντα σε αυτόν διδακτορικό τίτλο του διατύπωσε *«Τους είπα πως δεν θα το κάνω. Θα ήταν σαν να αποδέχομαι ότι είμαι ναζιστής. Αν θέλουν ας έρθουν να μου τον πάρουν..»*, ενώ σχετικά με τη πρόσφατη πληροφόρησή του σχετικά με αρξάμενες διαδικασίες αφαίρεσης του τίτλου αυτού αντέδρασε επιτιθετικά συγκρίνοντας μάλιστα εαυτόν με τον Τόμας Μαν: *«Είμαι έτοιμος να τους απαντήσω, πως θα είναι μεγάλη τιμή για εμένα, πως θα είμαι ο δεύτερος Γερμανός στον οποίο θα συμβεί. Ξέρετε ποιος ήταν ο πρώτος; Ο Τόμας Μαν και μαντέψτε ποιος του είχε αφαιρέσει τον διδακτορικό τίτλο: Οι ναζί!»*

---

⁵³ Ο κ. Ρίχτερ υποστηρίζει για την Κατοχή της χώρας μας η Ελλάδα χρωστάει στη Γερμανία και όχι το αντίθετο. Με βάση τα έγγραφα της Κεντρικής Τράπεζας του Ράιχ που όπως ο ίδιος υποστηρίζει αναφέρουν ότι ήρθε χρυσός στην Ελλάδα από τους Γερμανούς το 1944 για να στηρίξουν την πληθωριστική δραχμή, έτσι *«Κατά την αποπεράτωση του εκκαθαριστικού συμψηφισμού μετά την απομάκρυνση των γερμανικών δυνάμεων από την Ελλάδα, το χρεωστικό υπόλοιπο της Ελλάδος πιθανώς να έχει αγγίξει τα 300 εκατομμύρια κατοχικά μάρκα»*. Βέβαια αρκεί απλά η υπενθύμιση ότι ο δραματικός πληθωρισμός ήταν συνέπεια της Κατοχής στην Ελλάδα, ή ότι ο χρυσός στη Γερμανία αντλούνταν από τους λαούς που οδηγούνταν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, μεταξύ άλλων και Έλληνες. Στη συνέντευξη του στο περιοδικό Spiegel (7/2016) ο κ. Ρίχτερ φέρεται να έχει υπολογίσει πως η οφειλή αυτή της Ελλάδας σήμερα ανέρχεται στα 83 δισ. ευρώ. *«Η Ελλάδα οφείλει από την απελευθέρωσή της στη Γερμανία 3.000-4.000 χρυσές λίρες Αγγλίας»*, όπως αναφέρεται σε μία δεκασέλιδη πραγματογνωμοσύνη που συνέταξε.

⁵⁴ <http://kathimerini.newspaperdirect.com/epaper/viewer.aspx?noredirect=true>

- ερωτώμενος δε εάν έχει μετανιώσει για κάτι που έγραψε στο βιβλίο διατύπωσε ρητά, κατηγορηματικά, και προσβλητικά προς τους Κρήτες για πολλοστή φορά, μάλιστα πλέον και με διαφαινόμενη τιμωρητική διάθεση προς τούτο: *«Όχι. Και δεν θα είχα θέμα να το πω. Πολλές φορές στο παρελθόν έχω κάνει διορθώσεις, έχω ζητήσει συγγνώμη. Οι Κρητικοί όμως είναι φανατικοί, είναι μία διαφορετική .. “ράτσα”»*.

-ερωτώμενος εν συνεχεία σχετικά με τη δημιουργούμενη σε πολλούς αναγνώστες εντύπωση δικαιολόγησης των μαζικών αντιποίνων εκ μέρους του με το ως άνω βιβλίο του, επαναλαμβάνει πλήρως τους ισχυρισμούς του βιβλίου του εμμένοντας σε αυτούς αναφέροντας *«Συμφωνώ πως ηθικά ήταν λάθος, αλλά οι πράξεις αυτές των Γερμανών καλύπτονταν από τους νόμους»*, δηλαδή για άλλη μία φορά απροκάλυπτα προβαίνει σε προσπάθεια νομιμοποίησης των ναζιστικών εγκλημάτων,

-εν συνεχεία όλως ειρωνικά [κατά την αρθρογράφο μάλιστα «γελώντας»] σχολιάζει *«Πάντως λόγω αυτής της αναθεματισμένης ιστορίας (εννοεί τη δίκη) το βιβλίο πάει καλά. Είναι η πρώτη φορά που έχω κέρδος και δεν βγάζω απλά όσα έχω ξοδέψει για την έρευνα μου. Επιπλέον έχω γίνει διάσημος στη Γερμανία»*,

-με υποτιμητικό τόνο δεν διστάζει να αναφερθεί και σε βάρος του έγκριτου γερμανού καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Αθηνών κ. Φλάισερ με άκρως απαξιωτικά επιχειρήματα πεζοδρομιακού επιπέδου π.χ. ότι ο συγκεκριμένος καθηγητής για χρόνια τον μισεί, ότι δήθεν δεν λέει την αλήθεια για τις αποζημιώσεις διότι φοβάται μην τον απολύσουν από το Πανεπιστήμιο Αθηνών και άλλες σκαιότατες αναφορές που καταδεικνύουν σοβαρό έλλειμμα ήθους.

-επαναλαμβάνει (για πολλοστή φορά) ότι δίδει διαλέξεις στο Γερμανικό Υπουργείο Οικονομικών προβλέποντας ότι δεν πρόκειται ποτέ η Ελλάδα να αποπληρώσει το χρέος της, ενώ με τόνο αυταπάρνησης και γενναιότητας δήθεν αποκαλύπτει αν και ευρισκόμενος σε ελληνική επικράτεια, ότι πρόσφατα ολοκλήρωσε μία εμπειριστατωμένη έρευνα *«για το πως το κατοχικό δάνειο όχι απλά δεν υφίσταται ως θέμα αλλά στον τελικό υπολογισμό η Ελλάδα είναι η χώρα που χρωστάει στη Γερμανία και όχι το αντίστροφο»*.

-δεν θα πρέπει να διαλάθει της προσοχής ο τρόπος που η εν λόγω συνέντευξη καταλήγει (και κατά λέξη:) «Ξέρετε, εγώ ήμουν ένας στρυφνός, κρύος Γερμανός και σε ένα από τα ταξίδια μου στην Ελλάδα ένας φίλος περνούσε μία μεγάλη ερωτική απογοήτευση. Για οκτώ εβδομάδες λοιπόν του κρατούσα το χέρι, του συμπαραστεκόμουν, μεθούσαμε και κάναμε και άλλες τέτοιες ανδρικές ανοησίες και τότε ανακάλυψα πόσο σημαντικό είναι να μην καταπνίξεις τα συναισθήματά σου, να μιλάς και να λες ανοικτά ο,τι σκέφτεσαι. Δεν είναι κάτι πρόσφατο. Έγινε έκτοτε Έλληνας και παραμένω», επιβεβαιώνει πλήρως τη σύνολη αίσθηση περί ασθμαίνουσας προσπάθειας του κ. Ρίχτερ να καλλιεργηθεί στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό η πεποίθηση ότι δήθεν πρόκειται για έναν συναισθηματικό φιλέλληνα, πρακτική η οποία ωστόσο προφανώς συνάδει περισσότερο με την έννοια του λαϊκισμού, παρά με περίπτωση ιστορικού επιστήμονα που απολαμβάνει τον μέγιστο ακαδημαϊκό τίτλο τιμής ενός ελληνικού πανεπιστημιακού ιδρύματος που υπερηφανεύεται για την δυναμική του εξέλιξη ανάμεσα στα καλύτερα Πανεπιστήμια του κόσμου.⁵⁵

Από όσα αναλυτικά εκτίθενται παραπάνω προκύπτει ευχερώς ότι η ως άνω ενδεικτικά περιγραφόμενη συμπεριφορά του κ. Ρίχτερ, η οποία ακολούθησε της έκδοσης της απόφασης του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Ρεθύμνης, απάδει των στόχων και της ποιότητας του Πανεπιστημιακού Κρήτης και της ακαδημαϊκής μας κοινότητας, μάλιστα προσβάλλει αυτά ως και την κρητική κοινωνία, και σε κάθε περίπτωση δεν συνιστά προσφορά πολύτιμων υπηρεσιών στην κοινωνία ή το Πανεπιστήμιο, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 41 του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας του Πανεπιστημίου. Αντιθέτως – λειτουργώντας ο κ. Ρίχτερ με τρόπο επιστημονικά απαράδεκτο- πλήττει καίρια το επιστημονικό προφίλ του Πανεπιστημίου Κρήτης, όχι μόνο στη χώρα μας αλλά και διεθνώς, ενώ ταυτόχρονα επιχειρώντας την παραχάραξη της ιστορίας και την διαστρέβλωση της συλλογικής ιστορικής μνήμης υπονομεύει όχι μόνο την αγαστή σχέση του Πανεπιστημίου με την τοπική κοινωνία αλλά και οποιαδήποτε

---

⁵⁵ Για πέμπτη συνεχόμενη χρονιά το Πανεπιστήμιο Κρήτης συγκαταλέγεται ανάμεσα στα 150 καλύτερα νέα Πανεπιστήμια διεθνώς, καταλαμβάνοντας το 2016 την 66η θέση στην κατάταξη «THE 150 Under 50». <http://www.uoc.gr/files/items/4/4765/the.150-under-50.crete.2016.el.pdf>

προσπάθεια διεκδίκησης των εθνικών αξιώσεων σχετικών με την περίοδο της γερμανικής κατοχής στην Κρήτη.

Στην ίδια κατεύθυνση, αλλά λιγότερο ίσως γνωστές για το περιεχόμενό και για τις αντιδράσεις που αυτές προκάλεσαν ήταν και
ε) η συνέντευξη του κ. Ρίχτερ στην εφημερίδα Καθημερινή στο φύλλο της 5ης-12-2015 που εμμένοντας στη σχέση «αιτίου-αιτιατού» είχε δηλώσει ότι *«[δ]εν είναι μόνο η αρχαία Ελλάδα που έχει τους μύθους της, τους έχει και η σύγχρονη. ... Είναι αλήθεια ότι άτακτοι Κρήτες σκότωναν αρχικά μόνο τους τραυματισμένους αλεξιπτωτιστές, επειδή δεν είχαν όπλα, αλλά στην αρχή δεν υπήρχε οργανωμένη αντίσταση ούτως ή άλλως. Οι Γερμανοί όμως αντέδρασαν με αντίποινα. Αυτό που έγγραφα είναι ότι μέχρι την Επιχείρηση Ερμής (σ.σ. εναντίον της Κρήτης), ο Β΄ Π.Π. υπήρξε σχετικά «καθαρός» πόλεμος, στον οποίο όλες οι πλευρές σέβονταν το διεθνές δίκαιο του πολέμου (σ.σ. Συμβάσεις της Χάγης). Ήταν όταν ξεκίνησαν αυτές οι επιθέσεις και τα αντίποινα που ο πόλεμος έγινε «βρώμικος». Αυτή είναι η άποψη της διεθνούς ιστοριογραφίας. Όποιος έχει διαβάσει το βιβλίο μου για την κατοχή στην Ελλάδα γνωρίζει ότι βλέπω με συμπάθεια το αντιστασιακό κίνημα και καταδικάζω τα αντίποινα»⁵⁶.*

στ) η συνέντευξη του στην εφημερίδα Griechenland Zeitung⁵⁷ (στην οποία όπως φαίνεται στην ιστοσελίδα της τόσο ο ίδιος, όσο και ο μαθητής του κ. Στεργίου είναι σταθεροί συνεργάτες της) δηλώνει μεταξύ άλλων που αναφέρονται και στο υπό Α2.2 της παρούσης, ότι την τελετή αναγόρευσής διέκοψε μία ομάδα νεοναζί με μαύρα πουκάμισα, αποκαλώντας μέλη της Χρυσής Αυγής τους πολίτες που διαμαρτυρήθηκαν, γνωστοί για το δημοκρατικό τους ήθος, με ιστορία και χαμένους συγγενείς από τη ναζιστική θηριωδία που έλαβε χώρα στην Κρήτη.

ζ) η συνέντευξη στη εφημερίδα Ελευθεροτυπία στις 24-9-2011 όπου ο κ. Ρίχτερ δεν διατυπώνει ουδέν περί εγκλημάτων πολέμου, χαρακτηρίζει τη Μάχη της Κρήτης μία από τις πιο έντιμες μάχες ως προς τα τακτικά στρατεύματα, ως εξαιρέσεις δε από την πλευρά των Γερμανών αναφέρει μόνον (και με έναν ιδιαίτερο τρόπο) το Κοντομαρί [κάνοντας λόγο για έναν νεαρό υπολοχαγό που

⁵⁶ <http://www.kathimerini.gr/841044/article/epikairothta/ellada/h-istorikh-episthmh-sto-edwlio>

⁵⁷ Χ. Ρίχτερ, «Πρέπει να ακούγεται και η άλλη πλευρά», Griechenland Zeitung, 26-11-2014.

ήθελε εκδίκηση] και την Κάνδανο [κάνοντας λόγο για αντίποινα για το θάνατο 39 Γερμανών Στρατιωτών κατόπιν «μάλλον» διαταγής Ρίνγκελ.], ενώ για την αντίθετη πλευρά διατυπώνει έντεχνα ευρύτερη ευθύνη για τους Μαορί και τους Κρήτες αντάρτες.⁵⁸

Γ.3 Το ζήτημα των πολεμικών επανορθώσεων και ο ρόλος του κ. Ρίχτερ

Το γεγονός ότι ο κ. Ρίχτερ κάνει επιλεκτική χρήση του κανόνα «αιτίου-αιτιατού», είναι μεν εξοργιστικό, όχι όμως και πρωτοφανές στην γερμανική προσπάθεια αποτίναξης των ναζιστικών ευθυνών και ταυτόχρονα της μη καταβολής των οφειλομένων στα θύματα της κατοχής – δηλαδή της «Συμφιλίωσης χωρίς Αποζημιώσεις». Είναι γεγονός ότι το τελευταίο εξάμηνο δημοσιεύτηκαν σε μεγάλα γερμανικά μέσα ενημέρωσης (Die Welt, Der Spiegel, Focus) ορισμένα άρθρα σχετικά με τις ελληνικές αξιώσεις για πολεμικές αποζημιώσεις, που θα επανόρθωναν, σε κάποιο βαθμό, τα μαζικά εγκλήματα και τις καταστροφές που προκάλεσαν οι Γερμανοί κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Σύμφωνα με τρεις (3) έγκριτους γερμανούς ιστορικούς Χάγκεν Φλάισερ, Καρλ Χάιντς Ροτ, Κριστόφ Σμινκ-Γκουστάβους όλα αυτά τα δημοσιεύματα βασίζονται στις δήθεν αποκαλύψεις του δήθεν έγκριτου ιστορικού -βραβευμένου από την Προεδρία της Ελληνικής Δημοκρατίας και το Πανεπιστήμιο Κρήτης- κ. Ρίχτερ, προβάλλοντας τους ακόλουθους ισχυρισμούς:

- η Ελλάδα δεν νομιμοποιείται σε καμία περίπτωση να αξιώσει επανορθώσεις,
- δεν υπήρξε ποτέ αναγκαστικό δάνειο της Ελλάδας στη Γερμανία την περίοδο 1942-1944,
- την περίοδο της κατοχής η Ελλάδα εφοδιάστηκε από τη Γερμανία με σημαντικές ποσότητες τροφίμων και εμπορευμάτων και οφείλει να καταβάλει στη Γερμανία

---

⁵⁸ «..Υπήρξαν ελάχιστες εξαιρέσεις και από τις δύο πλευρές. Αναφέρονται δύο γνωστά περιστατικά. Πρώτον, στο χωριό Κοντομάρι ένας νεαρός υπολοχαγός, διαποτισμένος από τις ναζιστικές ιδέες, πήρε εκδίκηση με το να σφαγιάσει τους άνδρες αυτού του χωριού. Δεύτερον, ένα περιστατικό που έλαβε χώρα κατόπιν έγκρισης (μάλλον του στρατηγού Ρίνγκελ) ήταν η περίπτωση της ολοσχερούς πυρπόλησης της Καντάνου, όπου έχασαν τη ζωή τους τέσσερις ηλικιωμένοι, ως αντίποινα, επειδή προηγουμένως τουλάχιστον 39 Γερμανοί στρατιώτες είχαν σκοτωθεί από χωροφύλακες και δυνάμεις ατάκτων. Από την πλευρά των Συμμάχων, οι Μαορί δεν τήρησαν πάντοτε τους κανόνες του πολέμου και οι Κρήτες αντάρτες δεν γνώριζαν από συνθήκες και πολεμούσαν με τον παραδοσιακό άγριο τρόπο.». <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=311626>

ποσό ύψους 300 εκατ. μάρκων (Reichsmark, RM), το οποίο προέρχεται από τις διμερείς εμπορικές συναλλαγές (Clearing).

-η Γερμανία κατέβαλε στη διάρκεια της κατοχής σημαντικά ποσά χρυσού για τη σταθεροποίηση της δραχμής. Στο συνολικό ισοζύγιο, η Ελλάδα βαρύνεται με μια οφειλή προς τη Γερμανία που ανέρχεται σε 3.000 ως 4.000 χρυσές λίρες (Goldpfund), και

-μεταξύ 1950-1960, η Γερμανία κατέβαλε στην Ελλάδα μεγάλα ποσά αποζημιώσεων, ωστόσο αυτά κατέληξαν σε μεγάλο βαθμό στις τσέπες των Ελλήνων πολιτικών.

Απέναντι σ' αυτούς τους ισχυρισμούς οι Φλάισερ, Ροτ και Σμινκ-Γκουστάβους απαντούν με τρόπο πραγματικά ενθαρρυντικό για τις αξιώσεις της Ελλάδας, καταρρίπτοντας πλήρως τις ανυπόστατες θέσεις του κ. Ρίχτερ. Σχετικά με τον τελευταίο δεν αφήνουν κανένα περιθώριο αμφισβήτησης του ιδιαίτερα προβληματικού ρόλου που διαδραματίζει στο ζήτημα των αποζημιώσεων. Ειδικότερα αναφέρουν:

*«Ο αυτουργός όλων αυτών των διαστρεβλώσεων και των ψευδών ισχυρισμών που οδηγούν σε μια αντιστροφή του χρέους εις βάρος της Ελλάδας είναι ο Χάιντς Α. Ρίχτερ. Έχει μάλιστα συνοψίσει τις απόψεις του σε ένα κείμενο το οποίο διένειμε στα εν λόγω γερμανικά έντυπα για τη «διαφώτιση» της δημοσιογραφίας και της κοινής γνώμης της ΟΔΓ, και πολύ πρόσφατα δημοσίευσε στο περιοδικό *Thetis* που εκδίδει ο ίδιος..*

Με λύπη μας διαπιστώσαμε ότι ορισμένοι Γερμανοί ανταποκριτές βασίστηκαν άκριτα στις προβληματικές αναλύσεις του Ρίχτερ. Γι' άλλη μια φορά πρωτοστάτησε ο S. F. Kellerhoff της «Die Welt», ομογάλακτης της «Bild», ο οποίος ήδη πριν από μερικά χρόνια είχε πληροφορήσει το γερμανικό αναγνωστικό κοινό ότι «τα χειρότερα εγκλήματα σε βάρος Ελλήνων τα έχουν διαπράξει οι ίδιοι οι Έλληνες»! Αλλά και οι αξιωματούχοι του υπουργείου Οικονομικών παρακολούθησαν τη σχετική διάλεξη του Ρίχτερ «με μεγάλο ενδιαφέρον», όπως διαβάσαμε στο «Spiegel». Εφόσον καταρρίψαμε ήδη αυτές τις διαστρεβλώσεις, μπορούμε να προχωρήσουμε σε ορισμένες πρόσθετες παρατηρήσεις.

Στους ιστορικούς είναι γνωστό ότι ο Ρίχτερ, ήδη από την εποχή που δημοσίευσε τη διατριβή του, κινείται με μια περιορισμένη, ασαφή και επιλεκτικά χρησιμοποιημένη βάση πηγών και ότι γενικότερα δουλεύει επιφανειακά. Εδώ και δεκαετίες παραμένουν αδιάψευστες οι επισημάνσεις για «περιφρόνηση των πηγών» εκ μέρους του, για «χονδροειδείς διαστρεβλώσεις» και «χειραγωγήσεις», οι οποίες κατέστησαν τη διατριβή του «πηγή ιστοριογραφικής μόλυνσης». Υπάρχουν όμως και νεότερα παραδείγματα που πιστοποιούν τον τρόπο εργασίας του Ρίχτερ. Αυτό το ποιοτικό και ποσοτικό έλλειμμα έφτασε σε νέα θλιβερή κορύφωση με το τελευταίο κείμενό του. Όλες οι εισαγωγικές παρατηρήσεις του Ρίχτερ για το ζήτημα των επανορθώσεων είναι εσφαλμένες ή τουλάχιστον ευάλωτες, τόσο στις λεπτομέρειες όσο και στις βασικές τοποθετήσεις. Εξαιρετικά επιλεκτική είναι ακόμα και η βιβλιογραφία του, καθώς και τα έγγραφα του υπουργείου Εξωτερικών με τις Εκθέσεις (1942-44) του επιτρόπου Τραπεζών που είχαν εγκαταστήσει στην Αθήνα οι κατοχικές δυνάμεις, του Πάουλ Χαν, και του συνεργάτη του Σ. Νέστλερ. Είτε δεν έχει κατανοήσει καν τις τοποθετήσεις τους και τις παρερμηνεύει χοντροκομμένα είτε έχει περιοριστεί σε ορισμένα παραθέματα, αποκομμένα από τα συμφραζόμενά τους, τα οποία κρίνει χρήσιμα για την υποτιθέμενη επιβεβαίωση όσων ο ίδιος προβάλλει ως εντυπωσιακές «αποκαλύψεις». Οι στοιχειωδέστερες προϋποθέσεις της ιστορικής-επιστημονικής εργασίας, καθώς φαίνεται, είναι άγνωστες στον συγγραφέα.

Από τις δευτερογενείς πηγές, το κείμενο του Ρίχτερ περιορίζεται κυρίως στις αφηγήσεις των θυτών της εποχής (Νοϊμπάχερ, Τσιάνο, Χαν, Νέστλερ), καθώς και στις αναμνήσεις ενός επιφανούς Έλληνα δωσίλογου, του πρωθυπουργού της δεύτερης κατοχικής κυβέρνησης, Ιωάννη Λογοθετόπουλου. Η κριτική ερευνητική ιστοριογραφία που βρίσκεται στον αντίποδα και είναι ήδη αρκετά εκτενής δεν αναφέρεται καν. Με αυτό τον τρόπο ο Ρίχτερ αφήνει -στον μη ειδικό αναγνώστη- την εντύπωση ότι αυτή η ιστοριογραφία δεν υπάρχει καν. Και μάλιστα φτάνει στο σημείο να την αποσιωπά ακόμα και εκεί όπου αναφέρεται υποχρεωτικά σ' αυτήν, όπως λ.χ. στη συζήτηση για το αναγκαστικό δάνειο. Αυτή η τεχνική του αποκλεισμού όσων συμπερασμάτων της σύγχρονης ιστορικής έρευνας δεν «ταιριάζουν» στα λεγόμενά του, είναι εξίσου τρομακτική με τη

λογοκλοπή ή την προσαρμοσμένη αντιγραφή επιχειρημάτων των θυτών ναζί και όσων συνεργάστηκαν ή κερδοσκοπήσαν μαζί τους. Και εδώ κλείνει ένας μοιραίος κύκλος: αναθεωρητισμός από την πίσω πόρτα.

Το άκρο του παραλογισμού ο Ρίχτερ το αγγίζει στο σημείο όπου αναφέρεται στον δωσίλογο Λογοθετόπουλο, τον οποίο εμφανίζει ως πρότυπο, και μάλιστα δημοσιεύει ολόκληρη την απολογία του. Με βάση το κείμενο του Λογοθετόπουλου, ο Ρίχτερ υπολογίζει σε χρυσές λίρες το σύνολο του ενεργητικού και του παθητικού της κατοχικής κυριαρχίας και, ύστερα από περίπλοκους λανθασμένους υπολογισμούς, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τελικά η Ελλάδα είναι εκείνη που οφείλει να επιστρέψει στη Γερμανία 3.000 έως 4.000 χρυσές λίρες! Αν σκεφτεί κανείς ότι ο χρυσός που χρησιμοποιήθηκε από τη γερμανική πλευρά στην Ελλάδα προερχόταν αποκλειστικά από ληστείες και από τα θύματα της κατοχής, γίνεται αφόρητος ο εμπαιγμός προς τα θύματα αυτά, Εβραίους και μη.

Λαθεμένος και κακόβουλα παραπειστικός είναι ιδιαίτερα ο ισχυρισμός του Ρίχτερ (που συνδέεται με τις αγοραίες αντιλήψεις της εποχής για τους Έλληνες) ότι δήθεν οι Έλληνες πολιτικοί «καταχράστηκαν» ή «υπεξαίρεσαν», δηλαδή «έβαλαν στην τσέπη» τους, τα «τρία τέταρτα» των αποζημιώσεων που καταβλήθηκαν στους Έλληνες-θύματα των ναζί (115 εκατ. δολ.). Αυτή η υποψία ταιριάζει γάντι στη σύγχρονη εικόνα με τα αρνητικά στερεότυπα των Ελλήνων, και με αντίστοιχο ενθουσιασμό αντέδρασαν μερικοί δημοσιογράφοι με ανθελληνικά πρωτοσέλιδα. Ο Χάγκεν Φλάισερ επιχείρησε πρώτος, ήδη στην αρχή του αιώνα, να αποκτήσει πρόσβαση στα ως τότε απρόσιτα αρχεία του ελληνικού Λογιστηρίου του Κράτους και να αποκαλύψει την αλήθεια. Υστερα από λεπτομερέστατη έρευνα, κατόρθωσε να ανακαλύψει το μητρώο των 96.880 εξουσιοδοτημένων αιτούντων και τα αντίστοιχα ποσά. Μια βιαστική επισκόπηση των 17 τόμων με τις 5.365 σελίδες τον οδήγησε στο συμπέρασμα ότι μόλις το 4% έλαβε το υψηλότερο ποσό αποζημίωσης (περίπου 5.500 μάρκα), το οποίο αντιστοιχούσε σε δύο φονευθέντες συγγενείς πρώτου βαθμού. Αυτή η «αριστοκρατία» των αποζημιωθέντων δεν προερχόταν όμως από την εκλογική πελατεία του κυβερνώντος κόμματος ΕΡΕ, όπως υποστηρίζει ο Ρίχτερ χωρίς το παραμικρό

τεκμήριο. Όπως προκύπτει από τον έλεγχο των ονομάτων, σχεδόν 90% των αποζημιωθέντων ανήκε σε σεφαραδίτες Εβραίους. Αντιθέτως, το μεγαλύτερο μέρος των (πολύ περισσότερων) μη Εβραίων αποδεκτών έλαβαν έως 15% της μέγιστης αποζημίωσης. Από τους μη Εβραίους στους οποίους καταβλήθηκε το υψηλότερο ποσό ως αποζημίωση, μεγάλο μέρος κατοικούσε στις μαρτυρικές πόλεις (Καλάβρυτα, Δίστομο κ.α.) οι οποίες καταστράφηκαν από τις «πολεμικές δραστηριότητες» και απώλεσαν τον πληθυσμό τους. Αυτή η κατανομή των αποζημιώσεων που επιβλήθηκε από την Αθήνα ήταν αντίθετη προς τις επιθυμίες της γραφειοκρατίας της Βόννης, αλλά ακόμα και προς την ελληνογερμανική συμφωνία επανορθώσεων του 1960. Ένας χρονοβόρος έλεγχος των εκτελεσθέντων και των εκτοπισθέντων σε στρατόπεδα συγκέντρωσης από τις μαζικές επιχειρήσεις των κατακτητών, ιδίως το καλοκαίρι του 1944 στις αριστερές γειτονίες της Αθήνας, οδήγησε στο απροσδόκητο συμπέρασμα ότι οι ίδιοι ή οι συγγενείς των σκοτωμένων έλαβαν μεγάλο ποσοστό από την αποζημίωση των 115 εκατ. Ακόμα και ο Μανώλης Γλέζος έλαβε αποζημίωση για τον αδελφό του Νίκο, ο οποίος εκτελέστηκε τον Μάιο του 1944.

Στο σύνθετο πλαίσιο του ζητήματος των αποζημιώσεων αποδεικνύεται επομένως, για ακόμα μία φορά, ο αποσπασματικός ή μονοδιάστατος χαρακτήρας των πηγών του Ρίχτερ: πρωτογενείς πηγές και υλικό χρησιμοποιεί σχεδόν αποκλειστικά από δεύτερο χέρι και εξαιρετικά επιλεκτικά. Ο τρόπος με τον οποίο χειρίζεται τις πηγές που φέρεται να χρησιμοποιεί, σπάνια ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις μιας επιστημονικής εργασίας. Έχουμε συγκεκριμένα παραδείγματα του χειριστικού τρόπου με τον οποίο εργάζεται. Ως απόδειξη για τις «λαθροχειρίες της διαβρωμένης από το κυβερνών κόμμα διοίκησης» σε βάρος των Εβραίων και για τον αποκλεισμό των αριστερών θυμάτων, ο Ρίχτερ παραθέτει απόσπασμα του Φλάισερ, όπου καταγράφονται οι σχετικοί φόβοι της ελληνικής αντιπολίτευσης, οι οποίοι αρχικά δεν ήταν αδικαιολόγητοι.

Ωστόσο, αποσιωπά την παρατήρηση του Φλάισερ, ότι ακόμα και αυτοί οι φόβοι που διατυπώθηκαν το 1960/61 λόγω των προϋποθέσεων ασφαλείας που πρόβλεπε ο νόμος για τις αποζημιώσεις δεν επιβεβαιώθηκαν. Μετά τις τροποποιήσεις του νόμου, η διακριτική ευχέρεια που αποδόθηκε στα

περιφερειακά δικαστήρια προσέφερε μεγαλύτερη εγγύηση για την ακεραιότητα της διαδικασίας. Συχνά ο Ρίχτερ παραμένει σκόπιμα ασαφής στην περιγραφή των πηγών που υποχρεώνεται να αναφέρει (π.χ. «αριστερίζοντες Εβραίοι από τη Θεσσαλονίκη»), όταν επιχειρεί να προσδώσει έναν τόνο αξιοπιστίας σε κάποια εντελώς απίθανα γεγονότα. Προκειμένου να «τεκμηριώσει» τον εντελώς παράλογο και σε πλήρη αντίφαση με όλες τις ελληνικές, γερμανικές και συμμαχικές πρωτογενείς πηγές ισχυρισμό του, ότι δεν «διανεμήθηκε» παρά «μόνο η πρώτη δόση» των επανορθώσεων – κάτι που επίσης δεν είναι σε θέση να ελέγξει ο μη ειδικός μέσος αναγνώστης – χρησιμοποιεί και πάλι ένα παράθεμα από δικό του κείμενο: «όπως πληροφορήθηκε ο συγγραφέας [Ρίχτερ] από πρώην μέλος της γερμανικής πρεσβείας».

Στο μεταξύ, η γερμανική κυβέρνηση, ύστερα από επερώτηση της αναπληρώτριας προέδρου του κόμματος *Die Linke*, υποχρεώθηκε να πάρει αποστάσεις από τους ισχυρισμούς του συνταξιούχου από τη Χαϊδελβέργη.

Επίσημη αναγνώριση των λανθασμένων θέσεων που ανέπτυξε στο υπουργείο Οικονομικών δεν υπήρξε, παρά τις προσδοκίες του.

Πιθανόν να διαπίστωσαν στο μεταξύ ότι η αποδοχή των παραπονημένων στοιχείων του θα μετέτρεπε την ομοσπονδιακή κυβέρνηση σε κλεπταποδόχο του χρυσού που είχαν ληστέψει οι ναζί από τα θύματά τους.

Φρούδες φαίνεται ότι αποδείχτηκαν και οι πιθανές ελπίδες του να του απονεμηθεί το ομοσπονδιακό παράσημο για τις θέσεις του. Θα του φαίνεται τώρα πενιχρή η αμοιβή που έλαβε για τη διάλεξή του τον Νοέμβριο στην ημερίδα για τα «Ζητήματα της ευρωπαϊκής ενοποίησης», όπου ανέπτυξε τις «εντυπωσιακές διαπιστώσεις» του.

Πρακτικές λογοκλοπής έχουν οδηγήσει και σε άλλες περιπτώσεις στην αναγνώριση διδακτορικού τίτλου. Το γεγονός όμως ότι ένας ιστορικός της Γερμανίας τεμαχίζει και χρησιμοποιεί για τους ισχυρισμούς του επιχειρήματα των δωσιλόγων και των συνενόχων των ναζί σηματοδοτεί μια νέα συμπεριφορά στη σύγχρονη ιστοριογραφία.»⁵⁹

---

⁵⁹ «Die Opfer und nicht die Täter sollen in der Bringschuld sein? Zur Medienkampagne gegen die griechischen Reparationsansprüche aus dem Zweiten Weltkrieg» δημοσιεύτηκε στην ελληνική με τίτλο

ΜΕΡΟΣ Δ

Πανεπιστήμιο και Κοινωνία:

Αυτοπροσδιορισμός και η διαφύλαξη της ιστορικής μνήμης

Από όσα αναλύονται στην παρούσα έκθεση προκύπτει με απόλυτη σαφήνεια αφενός η επιχειρούμενη διαστρέβλωση της ιστορίας για τη Μάχη της Κρήτης, η σταθερή σύνολη στάση του για την αντίσταση των Κρητών και τα ναζιστικά αντίποινα, η ακραία άποψή του ως προς τις αποζημιώσεις που αξιώνει η Ελλάδα από την περίοδο του Β' Π.Π. και τέλος, η άποψη του για το «πελατειακό κράτος»⁶⁰ με το οποίο επιχειρεί να εξηγήσει όλα τα δεινά της σύγχρονης Ελλάδας. Με τα όσα εκτέθηκαν παραπάνω, προκύπτει το ερώτημα κατά πόσο συνάδουν το έργο του και η σύνολη θεώρηση του κ. Ρίχτερ με την εξόχως τιμητική διάκριση του επίτιμου διδάκτορα, τις αξίες και τους στόχους του Πανεπιστημίου Κρήτης, όταν αποδεδειγμένα η Μάχη της Κρήτης τόσο για τους Έλληνες όσο και για την παγκόσμια κοινότητα δεν αποτελεί μόνο ένα μεγάλο ιστορικό γεγονός που όπως οι περισσότεροι διατείνονται επηρέασε την εξέλιξη του Β.Π.Π.,⁶¹ αλλά πάνω από όλα ένα ηθικό σύμβολο των αγώνων για ελευθερία και αντίστασης της ανθρωπότητας σε κάθε λογής κατακτητές;

«Το Φάντασμα της Ιστορίας: Να πληρώσουν τα θύματα κι όχι οι θύτες;» <http://www.efsyn.gr/arthro/naplirsoyn-ta-thymata-ki-ohi-oi-thytes>

⁶⁰ Είναι ενδεικτικό της επιστημονικής ποιότητας του κ. Ρίχτερ ότι εκτός από το άρθρο που δημοσίευσε στο *The Book's Journal* το 2012 με τίτλο «Η πολιτική κουλτούρα της Ελλάδας», όπως παρατηρεί ο Σκαλιδάκης «αναφέρεται πως πρωτοδημοσιεύτηκε στο *Lettre International* τον χειμώνα του 2012. Στη βιβλιογραφία του βρίσκουμε τον ίδιο τίτλο σε σειρά 4 δημοσιευμάτων στην *Griechenland Zeitung*, και με ελαφρώς παραλλαγμένο στο *Exantas*, στο *APUZ* και στο *politismos.eu*. Όλα το καλοκαίρι του 2012 και παραδόξως αναφέρονται ως ξεχωριστά δημοσιεύματα στο βιογραφικό του.» Βλ Γιάννης Σκαλιδάκης, ο.π., 25-2-2016. Εντούτοις, ο κ. Ρίχτερ με αφορμή την απονομή του τίτλου από το Πανεπιστήμιο Κρήτης δεν δίστασε να στείλει προς δημοσίευση παραλλαγή του ίδιου άρθρου στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης το οποίο ευλόγως αποσύρθηκε.

⁶¹ Πολλοί ιστορικοί αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην Μάχη της Κρήτης, όπως ο Ian Clark, ο οποίος αναφέρει: «[π]όσο διαφορετικός θα ήταν ο ρους της ιστορίας, αν ένα χρόνο πριν οι κάτοικοι της Δύσης είχαν δείξει το ίδιο θάρρος με τους Κρητικούς κατά την εισβολή των Γερμανών στα χωριά τους». Στο ίδιο άρθρο οι Τάιμς αναφέρουν: «Η Μάχη της Κρήτης υπήρξε το συναρπαστικότερο γεγονός του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και η αποθέωση του ανθρώπινου ηρωισμού». Πολλοί θεωρούν πως η αντίσταση της Κρήτης έδωσε τη δυνατότητα στους Άγγλους να οργανώσουν την άμυνα της Αιγύπτου. Ο ίδιος ο Βρετανός Αρχιστράτηγος Ουέιβελ έγραψε: «Η Κρήτη έσωσε ουσιαστικά τη Μεσόγειο, γιατί καταστράφηκε το μεγαλύτερο μέρος των αεραγμάτων του εχθρού, μεγάλος αριθμός αεροσκαφών και άλλες επίλεκτες γερμανικές

Δ.1. Πέραν όσων αναλυτικά εκτίθενται παραπάνω υπό Α.1, επισημαίνεται ότι στην παρ. 2 του άρθρου 16 του ελληνικού Συντάγματος ορίζεται ότι «*Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες*», ενώ σύμφωνα με τα οριζόμενα στο α' εδάφιο της παρ.6 του ίδιου άρθρου οι καθηγητές των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων είναι δημόσιοι λειτουργοί.

Πέρα λοιπόν, από εξειδικευμένα ζητήματα όπως η διασύνδεση του πανεπιστημίου με την αγορά-επιχειρηματικότητα, το πανεπιστημιακό άσυλο, το αυτοδιοίκητο κλπ για τα οποία διατυπώνονται διάφορες και πολλές φορές αντίθετες απόψεις, αποτελεί κοινό τόπο για όλους -μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας ή μη- ότι εξαιτίας του δημόσιου χαρακτήρα του το Πανεπιστήμιο συνδέεται με την ευρύτερη δημόσια σφαίρα⁶² και ότι την ίδια στιγμή η κοινωνία θεωρεί το πανεπιστήμιο αναπόσπαστο μέρος της.

Η διαχείριση του ζητήματος ανάκλησης της επιτιμίας προς τον κ. Ρίχτερ επιβάλλεται να γίνει υπό το πρίσμα του αυτοπροσδιορισμού τόσο του Πανεπιστημιακού μας Ιδρύματος όσο και εκάστου εξ ημών ατομικά ως διδασκόντων, το οποίο σχετίζεται άμεσα με τη σύνδεση του Πανεπιστημίου με την Κοινωνία και την αποστολή του προς αυτήν.

Είναι άξιο παρατήρησης και προβληματισμού ότι, ενώ οι θέσεις Ρίχτερ για το τι έγινε στη Μάχη της Κρήτης, για το ποιος οφείλει σε ποιόν από τον Β'Π.Π., αλλά και το «πελατειακό» μας κράτος είναι προκλητικά αντιεπιστημονικές, ο δε

δυνάμεις». Τέλος, οι δολιοφθορές και οι καταστροφές που έγιναν στους Γερμανούς στην Κρήτη, σε ανατινάξεις αποθηκών καυσίμων, πυρομαχικών και άλλων εφοδίων, αποστέρησαν τον Ρόμελ τα απαραίτητα καύσιμα και πυρομαχικά και δρομολόγησαν την τελική ήττα του «Αφρικα Κορ» και τη σωτηρία της Μέσης Ανατολής. Ο Αλεξάντερ, πρώτος Λόρδος του Βρετανικού Ναυαρχείου στις 28-10-1941 είπε: «Δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι η Ελλάδα ανέτρεψε το σύνολο των σχεδίων της Γερμανίας και την εξανάγκασε να αναβάλει για έξι εβδομάδες την επίθεση κατά της Ρωσίας». Στοιχεία από την παρουσίαση του Ιωάννη Κακουδάκη στην ημερίδα «*Η Μάχη της Κρήτης: Ιστορία, Δίκαιο και Πολιτική*», ΚΕ.Α.ΔΙΚ., Πανεπιστήμιο Κρήτης-Περιφέρεια Κρήτης-Δήμοι Ηρακλείου & Μαλεβιζίου, Πολιτιστικό Κέντρο Ηρακλείου, 20-5-2015.

⁶² Βλ εντελώς ενδεικτικά στο Νίκος Παρασκευόπουλος «Πανεπιστήμιο και κοινωνία: Συνοχή ή απόσταση», 31-12-2009, <http://polymichano.eng.auth.gr/annotati-ekpaideysi/anartisi/date/2009/12/31/panepistimio-kai-koinonia-synochi-i-apostasi.html>

τρόπος που ο ίδιος τις επικοινωνεί επιεικώς απαράδεκτος, εντούτοις οι αντιδράσεις του επιστημονικού κόσμου είναι ήπιες μέχρι παρεξηγήσεως. Όπως παρατηρεί ο Σκαλιδάκης, «η ατυχής προσπάθεια ποινικοποίησης των απόψεών του δημιούργησε ένα αίσθημα συμπάθειας απέναντί του, που είναι πλέον αδικαιολόγητο. Όπως αδικαιολόγητη είναι η ουδέτερη στάση όσων οφείλουν εκ της θέσεώς τους να εκφέρουν δημόσιο λόγο στην πολιτική σκηνή, στον ακαδημαϊκό χώρο, στη δημόσια σφαίρα» εντούτοις, «τα σχετικά ψηφίσματα και τα αρκετά άρθρα κατά της δίωξής του πολλές φορές υπεραμύνονταν της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης, αδιαφορώντας επιδεικτικά για τα γραφόμενά του ... Για ποιο λόγο αυτή η ανοχή; ... Ο φόβος ταύτισης μιας εύλογης κριτικής με, γενικά και αόριστα, τον εθνικισμό, τον τοπικισμό, τον αντι-ευρωπαϊσμό, έχει οδηγήσει στην αυτολογοκρισία; Το αποτέλεσμα είναι πως μια κακώς εννοούμενη πολιτική ορθότητα και ένας εφησυχασμένος ακαδημαϊσμός μοιάζουν να αγνοούν ότι το κεντρικό επίδικο είναι το πώς θα γραφτεί και ξαναγραφτεί η ιστορία στο μέλλον.»⁶³.

Δ.2. Η αναγόρευση του κ. Ρίχτερ ως επίτιμου διδάκτορα από το Τμήμα Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κρήτης προβλημάτισε έντονα και δίχασε όχι μόνο την ακαδημαϊκή κοινότητα και τον νομικό κόσμο αλλά ενόχλησε ολόκληρη την κοινωνία της Κρήτης και ευρύτερα την ελληνική, προκαλώντας σε αυτές απόλυτη σύγχυση και έντονες καταστάσεις συγκρουσιακού χαρακτήρα. Όπως ενδεικτικά⁶⁴ άξια αναφοράς το από Δεκέμβριος 2014 Ψήφισμα του Περιφερειακού Συμβουλίου Κρήτης⁶⁵, η από 24-6-2015 επιστολή του Παγκοσμίου Συμβουλίου Κρητών⁶⁶ σχετικά με τις προκληθείσες αντιδράσεις στους «Απανταχού Κρήτες» (Παγκρητική Ένωση Αμερικής, Πανελλήνια Ομοσπονδία Κρητικών Σωματίων Ελλάδας, Παγκρητική Ομοσπονδία Ευρώπης, Παγκρητική Ομοσπονδία Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας, Κρήτες της Αφρικής, Κρήτες της Κύπρου και

⁶³ Γιάννης Σκαλιδάκης, «Ο Ρίχτερ προκαλεί, η ελληνική κοινωνία θα αντιδράσει;» 16-5-2016.

⁶⁴ και με την επιφύλαξη προσκόμισης πλήθους εξ αυτών κατά την ημέρα διενέργειας της επικείμενης ΓΣ του Τμήματός μας στις 25-5-2016, πέραν όσων αναφέρονται στην παρούσα

⁶⁵ σε <http://www.inotos.gr/archives/159525>

⁶⁶ προς τον Κοσμήτορα Σχολής Κοινωνικών Επιστημών κ. Μυλωνάκη, την Πρόεδρο του Τμήματος Πολιτικών Επιστημών κα Μαυρομουστακου (κοινοποιούμενη σε Υπουργό Παιδείας κ. Λοβέρδο, και τ. Πρύτανη του Πανεπιστημίου Κρήτης κ. Στεφάνου)

στο Δ/Σ του Παγκοσμίου Συμβουλίου Κρητών)⁶⁷, το από Ιανουάριος 2015 κοινό ψήφισμα του Δημοτικού Συμβουλίου Ρεθύμνης ⁶⁸, η από 16-5-2016 ανακοίνωση του Σωματείου Ρεθυμνίων Πληγέντων κατά τη Ναζιστική κατοχή 1941-1944^{69,70}. αλλά και η από Φεβρουάριος 2016 ανακοίνωση του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου για τις δηλώσεις Ρίχτερ περί Εβραίων και γερμανικών αποζημιώσεων⁷¹.

Ως εκ τούτου πλέον, δηλαδή μετά από:

α) την πλήρη αποδόμηση του επίμαχου βιβλίου για την Μάχη της Κρήτης, β) την πέραν πάσης αμφιβολίας διαστρέβλωση της ιστορικής αλήθειας που επιχειρεί ο κ. Ρίχτερ, γ) τις επιμέρους τοποθετήσεις του ίδιου όχι μόνο για την υποτιθέμενη ανυπαρξία υποχρέωσης καταβολής αποζημιώσεων εκ μέρους της Γερμανίας προς την Ελλάδα για τις ναζιστικές θηριωδίες κατά τον Β΄Π.Π. αλλά τουναντίον για υπέρογκα ποσά που ισχυρίζεται ότι η Ελλάδα οφείλει από την περίοδο εκείνη προς τη Γερμανία, δ) το ρήγμα που η εν λόγω αναγόρευση έχει επιφέρει μεταξύ Πανεπιστημίου Κρήτης και κοινωνίας, το οποίο χρήζει άμεσης αποκατάστασης, και λαμβάνοντας υπόψη αφενός τον θεσμικό μας ρόλο προς την κοινωνία στον οποίο περιλαμβάνεται και η υποχρέωσή μας να προάγουμε τις αξίες της δικαιοσύνης, της ελευθερίας, της δημοκρατίας και της κοινωνικής αλληλεγγύης, να τονίζουμε εμπράκτως την ανάγκη για τήρηση και σεβασμού των ανθρωπιστικών αρχών και των δικαιωμάτων του πολίτη κι αφετέρου τη σημαντικότητα της δημόσιας ιστορίας και την ανάγκη διαφύλαξης της ιστορικής συλλογικής μνήμης σε μία άκρως κομβική περίοδο για την χώρα μας, θα πρέπει επί των τύπων των ήλων, μη φοβούμενοι ότι με τον τρόπο αυτό δήθεν υπονομεύουμε την ελευθερία της έκφρασης και δη την ακαδημαϊκή -η οποία σε κάθε περίπτωση είναι αναμφισβήτητη-, να τοποθετηθούμε ξεκάθαρα και έντιμα για το ως άνω έργο του κ. Ρίχτερ και τη σύνολη προβληματική θεώρησή του και τη διατήρηση του τίτλου επιτιμίας σε αυτόν. Εξάλλου η αναθεώρηση των ναζιστικών θηριωδιών-εγκλημάτων πολέμου που έλαβαν χώρα στην Κρήτη κατά

⁶⁷ σε <http://wcc.gr/?s=%CE%A1%CE%AF%CF%87%CF%84%CE%B5%CF%81>

⁶⁸ σε <http://www.goodnet.gr/rotator/articles/antidra-to-ds-rethumnou-stin-anagoreusi-richter.html>

⁶⁹ σε <http://rethemnosnews.gr> στις 17-5-2016,

⁷⁰ ως και πολυάριθμα ψηφίσματα επιμέρους πολιτιστικών συλλόγων Κρητών.

⁷¹ σε <http://agonaskritis.gr/> στις 20-2-2016

την περίοδο του Β' Π.Π. αλλά και η όποια μορφή επικρότησης ή αποδοχής της αναθεώρησης αυτής, πλήττει ευθέως, όπως έπληξε και τότε το υπέρτατο αγαθό της ανθρώπινης ζωής και οδηγεί στη περιφρόνηση του, στη μεγαλύτερη και πλέον φρικιαστική ντροπή που γνώρισε μέχρι σήμερα ο δυτικός πολιτισμός.

Ως εκ τούτου είναι προφανές ότι η περίπτωση του κ. Ρίχτερ έρχεται σε ευθεία αντίθεση με τον σκοπό και τον ρόλο μας ως Πανεπιστημιακό Ίδρυμα αλλά και μεμονωμένα ως μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας, με τα οριζόμενα στο άρθρο 41 του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας, που κάνει λόγο για απονομή τίτλου επίτιμου διδάκτορα σε «..Έλληνα ή ξένο που διέπρεψε στην επιστήμη, την τέχνη ή τα γράμματα ή προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες στην κοινωνία ή στο Πανεπιστήμιο» και σε κάθε περίπτωση δεν ταυτίζεται με τις αξίες και την πορεία του Πανεπιστημιακού μας Ιδρύματος και της κοινωνίας μας.

Για τους ιδιαίτερα σοβαρούς αυτούς λόγους ως αναλυτικά εκτίθενται παραπάνω συντρέχει νόμιμη και επείγουσα περίπτωση εφαρμογής της παρ. 2 του άρθρου 41 του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας του Πανεπιστημίου Κρήτης για την ανάκληση του απονεμηθέντα τίτλου στον κ. Ρίχτερ.

Ρέθυμνο, 19-5-2016

Δημήτρης Κ. Ξενάκης
Επικ. Καθηγητής Διεθνούς Πολιτικής

Δημήτρης Ι. Κοτρόγιαννος
Καθηγητής Πολιτικής Φιλοσοφίας